

LÊ - VĂN TRƯỜNG

BÔNG HÀNH PHÚC

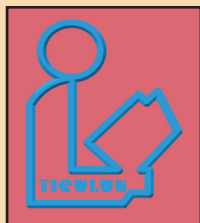

Công lực

Bóng Hạnh Phúc

Tập 1

Lê Văn Trương

Một Bức Thư Thay Lời Tựa

Ba-Vì, le 1er Novembre 1941

Kính gửi anh Lê-văn-Trương,

Tôi rất thông-khoái sau khi đọc một hơi cuốn tiểu thuyết **Bóng hạnh phúc** của anh. Dùng chữ tiểu thuyết với cuốn truyện này, tôi đã thấy rằng tôi dùng nhầm - nhưng biết lấy chữ gì thay vào được ? - Vì cái tập giấy hơn hai trăm trang này, tôi không thấy có vết tay «dầu mỡ» của khối óc anh.

Tôi phải nói là tôi vừa gặp một tên bạn mặt đỏ nhừ, chẳng biết là hấn say vì rượu, hấn say vì tình, hay hấn say vì cái men vô danh và không độ của cuộc sống, chỉ biết rằng tên bạn ấy đã rúc đầu vào tóc tôi mà kể lể, có thể nói là bừa-bãi, cũng có thể nói là tế-nhị, có điều rất thông-thiết, những cảm-súc của chân tình hấn. Tôi có cảm-tưởng rằng sự Sống nó đang chép lại cuốn nhật-ký của mình.

Tên bạn đó, chính là cuốn tiểu thuyết của anh.

Đã lâu lắm, tôi không ưa đọc những truyện do các ngòi bút quen thân. Đó là một tính xấu đáng trách-móc trong cái thân tội-lỗi của tôi. Tôi không muốn cải. Vì tôi cho rằng dùng thời giờ đọc những cái bạn suy-nghĩ

5 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

để viết ra thì chẳng thà nằm gác đùi lên nhau mà Tri-kỷ lại thú hơn. Và tính xấu ấy đã hầu như quan niệm của tôi đối với văn chương - văn chương đây, ý tôi muốn tạm dùng hẹp lại là nghệ thuật viết tiểu-thuyết. Loại văn chương này, ai cũng phải công-nhận là đang có sức mạnh tràn lấn ở nước nhà.

Tôi cho rằng một cây bút có biệt-tài về tiểu-thuyết có thể là một con đĩ thập-thành, nhưng cần nhất phải có duyên.

Ví von như thế, có lẽ anh buồn cười, song chắc rằng anh cũng đồng ý với tôi. Vì còn gì khổ cho bằng bắt anh hay tôi phải ngắm hay khen gương một người đàn-bà thừa son, thừa phấn, thừa «dầu mỡ» ở đầu mày cuối mặt, mà chị chàng lại... vô duyên ! Son phấn ấy, ở chúng ta chính là sách vở, là tài-liệu, là khối óc, mà cái có duyên thật, chính là hơi lửa, hay nói như anh bạn P. N. Khuê, đấy chính là nguồn sinh lực mầu nhiệm trong lòng.

Đành rằng phấn son là tay chân của sắc đẹp đấy, nhưng phấn son chỉ có thể gây đẹp được ở chỗ nó đã biến-hóa đi. Có phải không anh, nghề văn-chương mà có nghệ thuật là ở chỗ không còn để lại dấu vết của nghệ thuật nữa ?

Tôi cũng biết lắm, đành rằng tiểu thuyết có rất nhiều «tay sai». Những tay sai ấy là những trợ lực để gây mỹ-cảm mỹ-tình cho người viết và người đọc. Chẳng hạn có những thứ tiểu-thuyết là biến-hình của chính-trị, của khoa học, của lịch-sử, của đạo giáo, của luân-lý, song dù của những gì gì đi nữa, riêng tôi, tôi cho rằng hãy phải là cuộc sống trước đã. Có một cuộc sống nào là không đụng-chạm với nước mắt thiên-hạ, không giao động với thất tình cố hữu của con người ? Hãy là một điểm sống, hãy là một sức sống, và nếu đã là một sức sống bóng rẩy thì có thể là của tất cả, và có thể chứa đựng tất cả.

Ấy bởi vậy cái nó tồn tại được ở sắc-thịt lầy-lữa của Gấm (vai chủ-động trong ngôi bút anh) chính là cái bản-thể hồn-nhiên, cái bản-thể mà loài người phải nghi là thiên-lương vậy. Cái bản-thể ấy sót lại trong lòng đã bị tàn phá cũng như hạt cây sót lại trong đống mùn rác, nó sẽ ra hoa, nó sẽ đẹp ở chỗ biết hối hận. Mà con người có cái đẹp ở chỗ biết hối-hận tức là có cái đẹp nhất trên sắc đẹp trong đời.

Viết tới đây, tôi còn nhớ câu nói với tiếng cười khi anh đưa tập bản thảo này cho tôi - câu nói với tiếng cười rất thường thôi mà ngụ ý biết bao !

7 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

- Đây, đọc thì đọc. Nhưng với cuốn này, xin anh chớ đứng địa-vị «độc giả tiểu-thuyết» để đọc tôi đây nhé !

Chinh cái câu thường thường ấy, giờ đây tôi còn phải ngâm-ngẫm. Vâng, tôi đã đọc «anh» bằng «tôi». Và đọc xong, tôi đã hình dung đến một sức lửa xanh của độ sống chạy theo ngòi bút anh. Tôi nhận thấy cuốn truyện này nó không phải là anh sáng tạo nữa, bởi chính nó, nó đã là một sáng-tạo rồi. Phải nói vậy, vì tôi thấy nó chỉ là một mớ sống lẫn-lộn hơi thở, mớ sống ấy hiện hình lên, cảm khái lên, rồi kể đời nó với ta, và ta nghe nó bấy giờ cũng không phải bằng tai, mà bằng linh-giác ta vậy.

Là độc-gia tiểu-thuyết, có lẽ người ta không say lối viết tiểu thuyết như thế này, bởi lối viết này, cái «thăng-người» của anh đã như con ốc thoát ra lằn vỏ cứng. Cái «thăng người» ấy đã nhập-hình vào mớ sống ấy, nó đã không cần tưởng đến khi nó cựa-động trong mớ sống ấy thì hình-dáng nó sẽ thế nào.

Song, dù hình-dáng nó thế nào chẳng nữa, kẻ đọc anh, kẻ đọc truyện này, nếu là một kẻ trực-nhiên đi du-ngoạn lòng người, tất nhiên phải nhận rằng cái cây trong số rừng vẫn đẹp, đẹp ở cả cành mục lá khô, hơn là cái đẹp của một cây cảnh uốn sến bởi tay làm vườn mẫn cán.

Nay kính - **Trần-Huyền-Trân**

Sự tình cờ đối với nhà văn là một bà thần hộ mệnh. Luôn luôn bà săn-sóc đến kẻ cầm bút, và nhiều khi bà đem đến cho chúng tôi những tài liệu quý giá không ngờ.

Một buổi sáng mùa đông, rét cóng cả, anh Hà, họa-sĩ, đưa đến buồng giấy tôi một người đàn bà kỳ-lạ. Chẳng kịp để anh Hà giới-thiệu, người ấy lại gần sát ngay tôi và hỏi tôi :

- Ông viết văn phải không ?

Một hơi thở đượm mùi nước hoa và rượu bay pháo vào mặt tôi. Vốn nghề-nghiệp đã từng cho tôi tiếp-súc với nhiều người kỳ quặc có những cử chỉ kỳ-lạ, tôi không ngạc nhiên. Và cái hơi thở ấy cũng không làm cho tôi khó chịu, vì cái hơi thở ấy là cái hơi thở của một người đẹp. Với cái hơi-thở ấy, tôi có cái cảm tưởng rằng nàng đã đem giao-phó cho tôi cái «bản thể» của nàng. Tôi nhìn anh Hà bằng một cái nhìn dò hỏi, rồi tôi mỉm cười :

- Vâng.

- Tôi rất yêu những nhà văn.

Vừa nói, nàng vừa tháo chiếc găng, rồi đưa tay cho tôi bắt. Bàn tay thấp-bút trắng nuột ửng trong làn «len»,

9 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

sao mà lạnh giá ? Tôi nhìn kỹ nàng : đôi con mắt bồ câu sáng cái ánh sáng rực rỡ và ghê khiếp của kẻ đã mắc bệnh lao.

Lòng tôi bỗng tràn ngập một thương-xót. Tôi thương xót cái sắc đẹp mà tôi biết chắc rằng chẳng còn ở được với chúng tôi bao lâu nữa. Tử thần đã đặt bàn tay lông lá lên vai nàng rồi !

Tôi kéo ghế mời nàng ngồi thì nàng liền dơ tay phác một cử chỉ từ chối, rồi nàng đi tung tăng khắp buồng giấy của tôi. Nàng giở những chồng sách, nàng lục những bản thảo, nàng sờ quản bút tôi viết, nàng ngắm chiếc sọ đầu lâu mà hai cái hõm ghê gớm như đôi con mắt của một quái vật không xót thương, đang nhìn nàng chùng chùng. Nàng gõ tay lên cái sọ dừa nhẵn bóng của nó, rồi quay lại hỏi bạn tôi :

- Anh Hà, anh có thấy ảm không ? Cái nhà sinh và ảm quá nhỉ ?

Tôi đỡ lời anh Hà :

- Nhà này hướng bắc, lại không có lò sưởi, lạnh chết đi, chứ ảm gì đâu, thưa bà.

- Thế mà tôi thấy ảm đáo đê.

Rồi nàng cởi chiếc măng-tô ném lên cái đi văng, Con mèo đang cuộn tròn trong đồng gối sợ hãi nhảy tót xuống đất, ném vào cái không khí giá buốt những tiếng «me... oo» náo nùng. Như con mèo, nàng choài ra bắt lấy nó, ôm nó vào lòng, rồi vừa vuốt ve, vừa hôn hít :

- Ô ! tội nghiệp quá nhỉ ! Làm mất giấc ngủ của người ta. Người ta gi... ận rồi. Người ta bắt đèn đấy.

Cái giọng êm dịu đầy trù mến, như một tiếng rên dài của trái tim làm rung chuyển đến những dây tơ sâu thẳm của hồn tôi, và cả của bạn tôi nữa. Chúng tôi nín thở, đứng nhìn nàng nung niu con mèo như người mẹ nung niu đứa con. Chiếc áo nhung đen, mịn như lông mèo, phủ những đường cong kiết tác mà bây giờ đây vì trùng kock đang ra sức tấn-công để đưa chúng đến chỗ rã rời.

Có lẽ tâm-hồn nghệ sĩ của chúng tôi đứng trước sắc-đẹp, đứng trước cái sắc đẹp sắp lìa trần, đều rung lên cùng một điệu, nên khi chúng tôi nhìn nhau, chúng tôi đều thấy ở trong con mắt nhau một mối tiếc thương và lo-sợ. Tôi hỏi anh Hà bằng một cái hất-hàm nó như bảo: «Đấy là người yêu của anh ?» Anh Hà trả lời bằng một cái nhún vai, nó có ý-nghĩa : «Tôi muốn, nhưng mà chưa được !»

Nàng nâng niu con mèo chán rồi đi lục-lọi khắp gian buồng của tôi. Cái gì nàng cũng tò mò muốn biết, cái gì nàng cũng thích, cái gì nàng cũng khen. Nàng khen những bức họa sơn của các anh em họa-sĩ tặng tôi, nàng khen những cái nón tàu bằng cái nia tôi lấy ở Vân nam về, nàng khen những con dao găm chúng làm kỷ-niệm của cuộc đời phiêu-lưu. Nàng nhìn chán, khen chán rồi lại nhắc lại câu nói lúc nãy :

- Cái nhà này xinh và ấm quá nhỉ ?

Tôi đồ chừng rằng nàng đã đọc nhiều sách của tôi, nàng có chút ít cảm-tình với tôi nên tìm đến, tôi liền hỏi :

- Trong các sách của tôi, bà đọc, bà thích nhất quyển nào ?

Nàng lặng thinh một lát ngẫm-nghĩ :

- Tôi xin thú thực : bất cứ rằng sách của ông hay của ai, ra quyển nào là tôi ngón hết quyển ấy. Nhưng đọc xong rồi, tôi cũng chẳng nhớ đến tên sách nữa. Tôi muốn biết một nhà văn, ông Hà đưa tôi đến đây. Ông hay ai, cứ nhà văn là tôi quý.

Lòng tự ái của tác giả chưa kịp đau-đớn thì nàng đã hỏi luôn, nàng hỏi một cách khắc khoải :

- Ông có biết ông Nguyễn-kim-Nhân không, bây giờ ông ấy ở đâu ?

Cả một quá khứ sống lại trong óc. Tôi nhìn nàng chăm chăm. Phải, đấy là người mà năm năm trước đã làm cho bạn tôi thất vọng, rồi buồn rầu đi biệt, không trở về đất này nữa.

Tôi nhớ lại cái đêm xưa kia, cũng là một đêm mùa rét, lúc ấy, vào khoảng bốn giờ sáng, tôi đang cuộn tròn ở trong chăn, bạn tôi mặt mũi nhợt nhạt, đến dựng tôi dậy để từ biệt. Tôi nhớ đêm ấy, bạn tôi đã khóc, khóc thảm thiết. Tuy tôi hỏi duyên-cớ, bạn không nói, nhưng tôi cũng thừa biết rằng ở bên trong có một người đàn-bà! Ấy thế là từ đấy, chúng tôi không gặp mặt nhau nữa, hay là chỉ gặp mặt nhau ở những bài thơ và những tác-phẩm mà bạn tôi gửi về cho nhà xuất bản.

Tôi giờ một quyển album, chỉ một chiếc ảnh :

- Có phải ông Nguyễn-kim-Nhân này không ?

Người đàn-bà kỳ lạ vô ngay lấy, rồi nhìn, rồi nhìn, nhìn mãi, nhìn như người ta nhìn một quá-khứ đẹp-đẽ, nhưng đã không cầm nắm được nữa ! Nàng nhìn, nhìn đến khi nước mắt chảy vòng quanh không thể nhìn được nữa mới ngừng đầu hỏi tôi :

13 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

- Bạn của ông ?

- Vâng, bạn thân của tôi.

Nàng liền quay sang anh Hà :

- Thôi thế anh về đi, tôi cần phải ở đây.

Bạn tôi như đã quen với cái tính nết quái gở của nàng, chẳng hỏi duyên cớ, cảm mũ đi ngay.

* * *

Khi tôi đưa bạn xuống đến cầu thang, tôi liền hỏi :

- Người ấy với anh là thế nào ?

- Là một người kỳ-quái, nhưng mà đẹp. Đẹp nên tôi yêu, nhưng tôi biết chắc rằng không bao giờ tôi được yêu cả. Cô ta ban cho tôi những cái... hôn cũng như một người đi tự tử ném lại những đồng tiền cuối cùng cho kẻ qua đường.

Ra đến hiên nhà thì tôi được biết những điều tỉ mỉ hơn :

- Tôi biết cô ta từ khi một ông chủ hiệu sắt ở Haiphong đem cô ta lên đây, nhờ tôi vẽ hộ cho cô ta một bức ảnh sơn. Hai hôm đầu, ông chủ sắt đưa cô ta đến, rồi những

hôm sau, cô ta đến một mình, rồi chúng tôi thành quen nhau. Rồi tôi yêu, cũng như ông chủ sắt đã yêu, yêu với tất cả những đau khổ của một kẻ biết rằng không bao giờ được yêu trả lại. Cô ta đối với tôi cũng như đối với ông chủ sắt, tự do và khinh nhờn lắm, nhưng biết làm thế nào ? chúng tôi đã yêu ! chúng tôi vui vẻ làm những tên nô-lệ ! ông chủ sắt đã tốn cho cô ta nhiều tiền lắm, mà tôi thì kiếm bao nhiêu cũng chẳng lợi ra một đồng xu nào ! Chúng tôi còn tốn nữa còn khổ nữa, bởi chúng tôi còn yêu. Còn cô ta thì đóng xe hai ngựa, hay ba ngựa, hay bốn ngựa, có trời biết ? Nhiều khi đang ở với tôi, cô ta dùng dùng về với ông chủ hàng sắt. Rồi có khi đang ở với ông chủ hàng sắt, cô ta lại dùng dùng lộn lại với tôi. Và có lắm khi, cô ta đi biệt đâu năm bảy ngày để cho chúng tôi khổ sở chờ mong, nhưng cũng chẳng biết đâu mà tìm. Tôi với ông chủ hàng sắt bây giờ là hai người bạn trong đau đớn, trong yêu đương, khắc-khoải chờ cái sở thích của cô ta, Chúng tôi nhiều khi cũng muốn dứt ra, nhưng cô ta đã cầm nắm chúng tôi từ trong xương tủy. Mà có một điều lạ : chúng tôi cùng yêu một người, nhưng chúng tôi không ghen. Chúng tôi để hơi sức tận hưởng những phút mà cái sở thích của cô ta du cô ta lại với chúng tôi thôi. Chỉ tiếc rằng những phút ấy không lâu ! Tám giờ tối qua, cô ấy ở Haiphong lên tìm tôi, cô ấy bắt tôi đưa đi nhảy, cô ấy uống rượu

15 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

tôi say mê, tôi phải vực vào nhà một người bạn ở gần bar, phục dịch sẵn sóc suốt đêm. Rồi đến sáng, khi cô ta tỉnh, cô ta ngỡ ý muốn đến chơi một nhà văn, tôi đưa lại anh, thế thôi. Có lẽ cái sở thích bây giờ của cô ta là muốn biến vào sổ đoàn trường một nhà văn nữa. Thôi được, chúng ta sẽ đóng xe tay ba.

Nói đến đây, bạn tôi chép miệng :

- Khô cho chúng ta, tuy thế nhưng chúng ta vẫn cứ phải chiều, bởi vì không chiều thì chúng ta sẽ mất.

- Có lẽ tôi chưa đến cái nông-nỗi bị đóng vào xe như anh nói.

- Thế nào rồi anh cũng sẽ bị đóng... Những hạng đàn bà ấy trời sinh riêng ra cho những kẻ có một tâm hồn như chúng ta.

- Thế ông chủ hàng sắt ?

- Không bao giờ có được những cái biệt nhỡn như đối với chúng ta cả. Trong con mắt nàng, ông ta chỉ là một cái tủ sắt, ông ta cũng biết vậy. Nhưng cái tủ sắt đã yêu, cái tủ sắt cũng phải vâng lệnh mà mở cửa ra khi nào nàng cần tiền. Mà cô ta thì cần luôn, bởi cô ta xa phí lắm, chỉ ăn chơi cho thích, chứ chẳng thiết-tha một cái gì cả.

Giọng bạn tôi đượm một vẻ buồn lo :

- Cô ta chẳng thiết tha đến cả cái sức-khỏe của cô ta nữa. Cô ta chơi cho đến mệt rũ, cho đến bao giờ không còn sức để chơi nữa mới thôi. Tôi với ông chủ sắt đều biết cô ta mắc chứng lao, nhiều khi chúng tôi khóc, lạy van cô ta giữ gìn sức-khỏe, chẳng bao giờ cô ta chịu nghe cả. Chúng tôi đem cô ta đi thầy thuốc, cô ta để cho người ta tiêm và uống thuốc với cái vẻ hoài nghi của một con bệnh biết rằng không bao giờ bệnh mình khỏi cả.

- Hay không muốn khỏi thì đúng hơn. Người này tôi xem ra thì hình như... là thuộc về tất cả mọi người mà chẳng thuộc về ai cả. Bởi có lẽ hồn cô ta đã thuộc về quá khứ, lòng cô ta đã chết theo một mối thất vọng hay một người nào rồi ! Bây giờ đây, cô ta chỉ sống với một cái xác-thịt nó chưa có thể chết đấy thôi. Cô ta sống với một mối tuyệt-vọng nó làm cho cô ta ao-ước cái chết giải thoát.

- Tôi cũng có cái cảm tưởng như thế. Nhưng tôi thì biết làm sao được đến chỗ sâu thẳm của lòng người, xin để phần anh khám phá cái bí-mật ấy. Tôi chỉ nói với anh nếu anh làm cách gì cho cô ta yêu cuộc đời, giữ gìn cái sức khỏe quý báu thì anh tức là ân nhân của tôi, và của cả ông chủ hàng sắt nữa.

Khi tôi trở lại gian-phòng thì thấy người đàn bà kỳ lạ đang ngồi đọc những bản thảo của tôi. Thấy tôi vào, nàng ngừng đầu lên :

- Ông xuống làm gì mà lâu thế ! Chắc ông lại hỏi ông Hà về truyện tôi có phải không ? Việc gì ông để cho tôi phải mất công chờ ông. Ông lên đây mà hỏi ngay tôi có được không. Chắc ông Hà lại nói xấu tôi, nhưng tôi có cần ai khen chê đâu. Ai nói xấu tôi, tha hồ.

Tôi nhìn nàng bằng một cái nhìn trách móc :

- Sao bà lại ngờ bạn tôi thế ? Bạn tôi yêu và quý bà lắm. Bạn tôi có phải là hạng người có thể nói xấu được kẻ vắng mặt đâu.

Nàng để hết tinh thần nghe tôi nói như người ta lắng nghe cái tiếng nói của thế giới bên kia, rồi vùng đứng dậy nắm tay tôi :

- Ông có một lỗi nói giống ông Nhân quá. «Không nói xấu người vắng mặt». Ông Nhân cũng đã nhiều lần nói với tôi như thế. Nhà văn các ông có một tâm hồn đẹp giống nhau. Thôi tôi xin lỗi ông. Chỉ có tôi là tâm-hồn hèn mạt thôi.

Nàng nói xong, gục mặt xuống bàn tay tôi khóc như mưa.

Thôi đích rồi ! Người đàn-bà này đã yêu bạn tôi, và đã được bạn tôi yêu. Bạn tôi đi, đã đem hồn nàng đi. Nhưng tại làm sao, bạn tôi lại sầu thảm mà đi như thế ?

Liên lúc đó, người đàn-bà kỳ-lạ ấy biến thành một vấn-đề bí-mật trước con mắt nhà văn của tôi. Tôi trông nàng không còn là một người đàn bà nữa. Những cử-chỉ quái-gở của nàng ngày nay, và sự thất vọng ghê-gớm của bạn tôi năm năm trước đây, liền đó hâm nóng lòng tò mò muốn biết của tôi. Tôi muốn biết cái duyên-cớ bí-mật nó đã gây nên sự gãy nát của hai cuộc đời.

Tôi chờ khi nàng diu-dịu, mới hỏi :

- Thế bà cũng biết bạn tôi ư ?

Nàng nhìn tôi không trả lời, rồi sẽ nhắm mắt hỏi tôi :

- Thế bây giờ ông có biết ông ấy ở đâu không, có phải ông ấy bỏ đất Bắc-kỳ đi đã bảy năm nay rồi không ?

- Khách giang hồ đã đi thì còn ai biết là đi đâu. Chỉ lâu lâu, tôi mới nhận được một bức thư ở xa gửi về, và lần sau thì lại là một bức khác đóng dấu của một nhà giấy thép khác. Phải, bạn tôi bỏ đất này đi đã năm năm rồi. Cái hôm bạn tôi đi, bạn tôi cũng khóc ở trong cánh tay tôi như bà đã khóc ngày hôm nay. Bạn tôi, cái tôi hôm ấy, buồn lắm !

19 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

- Có phải vào khoảng ba bốn giờ sáng thì ra tới đây không ?

Tôi cũng không còn nhớ đúng là mấy giờ, nhưng vào khoảng độ gần sáng.

Người đàn bà kỳ lạ ngồi lặng thinh để sống lại trong khoảnh khắc cái quá-khứ đau thương, rồi nằn nì với tôi:

- Ông có thể cho em xem những bức thư ấy không ? Ông đừng từ chối nhé. Em ở đây rồi ông nói truyện về bạn ông cho em nghe nhé !

Con quỷ văn-chương liền lúc đó chồm dậy ở trong tôi, đánh bật cái thẳng người cảm-động đi. Tôi nắm ngay lấy sự cầu-khẩn ấy làm một cơ để lợi-dụng :

- Có thể được. Nhưng bà phải hứa với tôi kể lại chuyện...

- Chuyện tôi với ông Nhân ấy à ? Tôi xin vâng. Trước khi chết, tôi chỉ định đi tìm một nhà văn kể lại cuộc tình duyên của tôi để nhờ viết thành sách cho người phương xa rõ những nỗi u ầu, họa chẳng có tha-thứ cho tôi được một đôi phần.

Nhắc đến quá-khứ, nàng đau đớn quá, hai tay ôm ngực, rũ lên một cơn ho, rồi nói tiếp :

- Tôi chết, tôi sắp chết, thế nào tôi cũng chết ! Tôi đã làm lỡ cuộc đời tôi, tôi đã làm lỡ cuộc đời bạn ông. Bạn ông chắc là thù-ghét tôi lắm, chắc là bây giờ đây, nếu còn sống thì đang nguyên rửa tôi. Giờ ời ! bạn ông đã làm gì ? Bạn ông chỉ vì yêu bằng một mối tình quá nặng mà hỏng cả một cuộc đời. Bạn ông thù ghét và nguyên rửa tôi, tôi có dám trách đâu. Lỗi tại tôi, lỗi tại tôi hèn !

Tôi nắm tay, kéo nàng lại gần tôi :

- Xin bà tin cho rằng bạn tôi không bao giờ nguyên-rửa và thù-ghét bà cả. Có lẽ bạn tôi buồn, buồn lắm. Nhưng thù-ghét ? Không ! Khi anh em chúng tôi tự nguyện... bước chân vào làng văn, chúng tôi đã đuổi ra khỏi lòng sự thù ghét nó chẳng giúp ích gì cho sáng-tạo, mà nó chỉ trói chết người ta vào những thấp hèn của cuộc đời. Chúng tôi sống thuần bằng tình yêu và tình thương. Xin bà tin cho rằng nếu bây giờ bạn tôi có nhớ đến bà thì chỉ là để thương bà, thương những lầm-lỗi của bà, nếu những lầm-lỗi ấy có.

- Có, có nhiều mà tôi thì không đáng thương một chút nào !

- Xin bà đừng nghĩ thế mà nó buồn, vô-ích. Lòng bạn tôi, lòng nhà văn chúng tôi là một cái cửa rộng mở cho mọi điều đau-khổ của người đời. Gián hoặc cũng có

một lúc chúng tôi lầm lỗi, chúng tôi không hiểu nhiều điều, nhưng rồi chúng tôi cố, chúng tôi cũng hiểu. Tôi chắc rằng nếu có lúc bạn tôi nghĩ đến xứ-sở thì phải nghĩ đến bà trước tiên, bởi bà đã chẳng chiếm một vài phần quan trọng trong cuộc đời của bạn tôi hay sao ? Tôi không biết mỗi u-tình của bạn tôi đối với bà ra sao, nhưng cứ do cái buồn ghê gớm của bạn tôi khi từ già đất này, tôi cũng lượng biết mỗi tình ấy là mãnh liệt.

Nàng nghe tôi nói thế bỗng rùng mình, rồi rú lên như một đứa bé nhìn thấy một cái gì làm cho hoảng sợ :

- Tôi bản lĩnh, tôi bản lĩnh, tôi không xứng đáng với mỗi tình ấy đâu !

Nàng lại ôm mặt khóc. Tôi không dỗ, tôi để cho nàng khóc. Khóc trong lúc này, chẳng cũng là một phương pháp giải-thoát hay sao ?

Tôi đốt đèn cồn, pha một cốc sữa. Lúc ấy, nàng gục đầu trên bàn giấy tôi như một cái sác hồi-hận và buồn rầu đã hút hết máu nàng.

Tôi đặt tay lên vai nàng :

- Bà phải uống một cốc sữa để lấy sức mà đọc những bức thư chứ, tôi xem ra hình như bà mệt lắm rồi.

Nàng choàng dậy như vừa tỉnh một cơn mê :

- Đâu ? ông đưa đây, tôi vừa uống vừa đọc.

- Anh Hà nói cả đêm hôm qua bà không ngủ, bà uống đi rồi đi nằm. Tôi sẽ đem những bức thư ấy vào giường cho bà. Nếu có phải bà quý một nhà văn vì người ấy là bạn với người bà yêu quý thì bà nên nghe tôi. Nếu anh Nhân mà có ở đây thì anh ấy sẽ khuyên nhủ bà như tôi đã khuyên nhủ.

Câu ấy làm cho nàng ngoan như một em bé. Nàng uống cạn cốc sữa, rồi cởi áo, trèo lên chiếc đi-văng kê ở góc buồng. Tôi lấy chăn đắp cho nàng, rồi lại đem mười một bức thư lại. Nàng lặng lẽ đọc xuốt mười một bức, rồi đặt xuống cạnh gối :

- Anh Nhân quý anh lắm có phải không ? Xin anh cho phép em gọi anh như thế.

- Vâng, anh Nhân quý tôi lắm. Chúng tôi đã cùng sống với nhau tất cả những cảnh đời quần quai của kiếp nhà văn. Nếu lúc này mà anh Nhân biết được rằng (tôi ngần-ngừ không biết nên gọi là chị hay là em) chị đến tìm sự... an-ủi ở tôi thì anh ấy chắc vui lòng lắm. Anh ấy có thể giận chị, nhưng tôi quyết rằng anh ấy còn yêu. Mà còn gì sung-sướng cho con người ta bằng biết được

23 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

người mình yêu đã đến tìm sự... nâng đỡ ở người bạn thân nhất của mình. Trong lòng chúng ta, đều có những mối cảm nó buộc liền chúng ta với người vắng mặt ở ngoài nghìn dặm kia.

Nàng sẽ đầu lại gần chỗ tôi ngồi, rồi nói bằng một giọng thân-mật nó làm cho lòng tôi như tan ra bởi cái điệu êm dịu của nó :

- Anh đừng gọi em bằng chị. Xin anh cho em là em của anh. Và xin anh cho em ở đây với anh ba ngày để em được sống lại cuộc đời đẹp đẽ thuở xưa của em một chút.

Tôi liếc nhìn tập bản thảo mà tôi vừa mới lấy ở nhà xuất bản về để duyệt lại. Thì nhà xuất bản hãy cứ chờ! Sách ra chậm năm mười bữa, chẳng sao. Người ta có nhiều phút không thể nghĩ đến công việc. Phương chi cái công việc hệ trọng nhất của đời nhà văn chúng tôi là tìm, - và nếu không có thì phải gây ra - mọi trường hợp để nuôi hồn.

- Vâng, em có thể ở đây ba ngày hay ba tháng.

- Không, em chỉ ở ba ngày thôi. En đã được anh Nhân nói cho biết nhà văn các anh bận nhiều việc lắm. Anh hy sinh cho em ba ngày cũng là nhiều lắm rồi. Rồi đây,

nếu em còn sống thì thời thường em sẽ lại thăm anh, Anh Nhân đã yêu anh thì chắc trong cái nhà này cũng còn một chút hơi hướm của anh ấy.

Tôi lấy tay vuốt tóc nàng :

- Có phải em quý anh thì xin em ngủ đi. Em cần ngủ lắm.

- Nhưng em sợ rằng em không ngủ được. À, anh có biết ngâm thơ không ? Xưa kia, những đêm em trần trọc, anh Nhân thường ngâm thơ du em là em ngủ liền. Những bài thơ anh Nhân dạy em, em còn nhớ hết. Anh có muốn nghe em ngâm để anh nghe. Em tốt giọng lắm cơ, anh Nhân bảo thế.

Tôi vội vàng can :

- Thôi để khi khác. Bây giờ em đã mệt lắm. Ngâm thì thế nào cũng lại ho. Để anh ngâm cho em nghe, nhưng anh ngâm không hay bằng anh Nhân đâu đấy.

- Anh phải chọn những bài thật buồn nghe chưa ?

Cảnh của nàng khiến cho tôi nhớ ngay đến bốn câu thơ của thi-sĩ Trần-Huyền-Trân. Tôi cất giọng :

*Duyên tôi em hỏi làm chi ?
Mây nằm trái hướng gió đi sai chiều !
Nước bèo nào được bao nhiêu,
Tuy giàu gặp gỡ nhưng nghèo yêu đương !*

- Anh ngâm hay đấy chứ. Thơ sao mà buồn thế, hợp với cảnh em thế. Em thích quá, anh ngâm nữa đi. Anh phải chọn những câu thơ nào hợp với cảnh em đây.

Tôi lại ngâm bốn câu trong bài «Rừng rào» của thi-sĩ Phạm-ngọc-Khuê.

*Lòng em là rừng rào đang hiu quạnh
Tình anh như gió lửa thời phương tây.
Rừng đã điêu tàn ! gió thành hơi lạnh !
Còn bao giờ gió thổi cho rừng say !*

Nàng suýt soa :

- Hay quá nhỉ ? Em còn nhớ xưa kia anh Nhân thường nói với em một câu mà ngày nay đau đớn mới làm cho em hiểu thấu được cái nghĩa xa rộng. «Nhà văn-sĩ nhõn quang như chớp, bút-lực như bay, văn chương một cái biển khơi, trong khoảng ba đào biết đâu là bờ bến».

- Câu ấy là của nhà văn Đào-Thiện-Thuật, một nghệ sĩ đã chết trong cái tuổi thanh-xuân đầy hy vọng, trong cái lúc mà tài hoa đang nảy nở...

- À, anh Nhân nói với em văn-sĩ và thi sĩ thường hay chết trẻ, chết về bệnh lao và bệnh đau tim, có phải không ?

- Có lẽ...

Thấy mặt tôi thoáng có vẻ buồn, nàng bảo :

- Tài hoa phải đóng góp cho ác thần nhiều quá nhỉ ?

Nàng xích đầu lại phía đầu gối tôi, rồi kéo tay tôi đặt lên môi :

- Nhưng anh và anh Nhân khỏe mạnh và cao lớn như thế thì không thể chết vì bệnh lao đâu.

- Nhưng còn bệnh đau tim ? Tôi còn nhớ trước kia có một lần, nhìn thấy tôi làm việc nhiều quá, anh Nhân giăng bản thảo ném đi, rồi bảo tôi : «cứ làm việc như thế này mãi thì có một ngày kia, mày sẽ đứt mạch máu, rồi chết gục trên bàn giấy đầy thôi». Tôi không tin những cái vắn vơ, nhưng không hiểu sao... hình như một linh khiêu báo cho tôi biết thế nào rồi tôi cũng chết cái chết ấy. Bởi khi tôi viết, giây thần-kinh căng ra dữ quá, lọ mực như sôi lên, đầu tôi là một cái lò lửa, ngực tôi là một cái lò lửa. Mỗi khi xong một quyển sách, tôi mệt nhoài đến hàng tháng, rồi tôi bâng khuâng tự hỏi tôi : «không biết có cái gì ở bên trong chống đỡ mà tôi có

thể ngồi làm việc một cách say mê như thế được».

Nàng nhìn tôi bằng một cái nhìn thương-xót, rồi lấy tay vuốt ngực tôi :

- Thì anh làm việc ít chứ có được không ?

- Tôi thấy cái chết ghê-gớm ấy rình bên tôi, tôi cũng sợ lắm. Nhưng một khi nguồn cảm hứng nắm được tôi thì nó không buông tha. Tôi như người đàn-bà mang một cái thai đã đủ tháng, không đẻ được ra thì khốn đốn với nó. Tôi ngồi vào bàn viết cho xong cuốn sách đã thành hình ở trong đầu tôi, rồi tôi mới buông bút được. Nhưng cái nghiệp nhà văn nặng nợ, quyển ấy vừa ra xong thì quyển khác không biết tự đâu đã lại đến kề chân rồi ! Rồi chẳng bao lâu, nó đã lại đủ ngày tháng, nó lại buộc tôi phải ngồi vào bàn giấy...

Tôi đặt bàn tay lên bàn tay nàng, sung sướng được đốc bầu tâm sự với một người đã lấy hồn mà hiểu cho mình.

Tôi rồi thế nào cũng phải chết cái chết ghê gớm mà anh Nhân đã dự đoán cho đời tôi...

Vẻ băn khoăn hiện rõ rệt trên mặt nàng :

- Thế tại làm sao anh không đổi nghề ?

Tôi mỉm cười, chua-chát :

- Thế tại làm sao em không đổi lòng, đổi tình ? Văn-chương là một con nhân hình cả ghen lắm. Nó có buông tha cho ai bao giờ đâu ! Thuộc phận người gan dạ có thể chừa được, văn chương, thì quyết là không !

Thấy nàng thương tôi dớm nước mắt, tôi sức nhớ đến cái bồn-phận của mình :

- Ô kìa, tôi ru em ngủ mà tôi lại làm cho em buồn. Em phải ngủ đi chứ. Chúng ta còn những ba ngày nữa để nói truyện cơ mà !

- Thế anh ngâm nữa đi.

Tôi lại rất giọng ngâm bài thơ «lò sưởi» của thi-sĩ Tchya :

*Ngọn lửa càn non kêu tí-tách,
Như đùa với lạnh mặt em tươi
Hơi nóng, tình nồng, đôi má ửng,
Nhìn em, em cúi, mặt xuân cười.*

*Lửa đỏ bốc cao, sau lửa tắt
Còn than âm-i cháy trong lò
Lần lần than nóng, rồi than nguội
Còn lại : kìa tro một đống do !*

29 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

Ngâm hết ba bài nữa thì tôi thấy hơi thở của nàng đã đều. Tôi kéo cái chăn trùm vào hai bên vai, tôi đặt một cái hôn của người anh lên trán nàng, rồi tôi đứng dậy.

Tôi bóc cái ảnh của bạn tôi ở trong quyển album, tôi lồng vào một cái khung ảnh đứng, tôi đem đặt lên một cái kỷ, tôi khế kéo cái kỷ ấy lại gần đi văng.

Ít ra, khi mở mắt dậy, nàng cũng có được một phút vui, nàng cũng sống được trong một khoảnh khắc cái hạnh phúc mà vì làm lỗi nàng đã để cho nó trốn khỏi đời nàng.

Mười hai giờ trưa, anh Hà đến nhà tôi, nàng còn ngủ li bì. Anh ngỏ ý muốn rủ tôi và nàng đi ăn cơm.

- Bây giờ, cô ấy cần ngủ hơn ăn. Thôi cứ chờ cho đến khi dậy.

Anh Hà rón-rén lại gần, nhìn nàng ngủ, đặt một cái hôn lên bàn tay nàng, rồi lại rón rén đến ngồi cạnh tôi, mặt ngơ-ngẩn một buồn lo.

Bằng mấy câu vắn tắt, tôi kể cho anh nghe những cử chỉ từ sáng đến giờ của nàng. Anh mừng-rỡ, nắm tay tôi :

- Có lẽ cái công-việc mà tôi không làm được, anh làm được đấy. Anh cố đi. Anh cố đánh thức lòng cô ta dậy. Thì rồi họa chăng mới có thể chống đỡ với cái bệnh lao kia. Tôi đã hỏi mấy người bạn làm nghề thuốc, bệnh mới chớm vào thời kỳ thứ hai thôi. Chịu khó săn-sóc và thuốc thang, còn có thể khỏi được.

Tôi lắc đầu :

- Khi lòng đã chết, thì hết. Trừ phi anh Nhân có về đây. Nhưng... còn bao giờ về nữa. Đất này nhắc nhở cho anh ấy nhiều đau đớn quá !

- Thế nhất-định là chết ư ? Một người như thế mà chết non thì hận biết đến chừng nào. Cô ta mới có hai mươi ba thôi đấy !

- Nhưng cô ta nhất-định chết thì còn ai làm thế nào được, cô ta nhất-định chọn cái cách tự tử lâu nhất, nhưng mà chắc chắn nhất thì giờ cũng chịu.

- Anh cố yêu cô ta đi... may ra... Như thế... tôi xem ra cô ta có nhiều cảm-tình với anh. Anh cố gắng lên một chút nữa thì có thể... Chả nhẽ một người như thế mà lại để cho chết. Tôi thề sẽ tìm hết cách để giúp anh, và ông chủ hàng sắt cũng sẽ tìm hết cách để giúp anh nữa.

Tôi lắc đầu :

- Tôi đã bảo anh, lòng con người nay chết rồi; mà, nó chết theo cái chết của một tấm lòng khác. Cô ta đối với tôi bây giờ là một cái gì thiêng liêng. Cô ta đã yêu bạn tôi, tôi chỉ có thể yêu cô ta như một người em. Và tôi chỉ có thể làm hết phận-sự của một người anh,

- Nếu thế thì thế nào cũng phải chết !

Anh Hà nói xong oà khóc.

Tôi bịt mồm anh ta :

- Kìa, cô ta thức giậy bây giờ ! Định mệnh đã quyết, sức người làm sao được. Chúng ta và mọi người dù muốn, nhưng chỉ có thể làm những cái mà sức mình có thể làm được thôi.

* * *

Bạn đọc, tôi đã đem giới thiệu với các bạn một tài-liệu bằng xương, bằng thịt, mà một buổi sáng mùa đông rét cóng cá, tình-cờ, bà thần hộ-mệnh của những nhà văn, đã dun dủi đến buồng giấy tôi. Bây giờ, cái bổn-phận của tôi là lấy những tài-liệu sẵn có làm sống lại một mẫu đời nó chỉ vền vẹn có trong hai tháng, nhưng nó dài cả những tình cảm ngàn đời.

Các bạn sẽ thấy nó thường lắm, không có cái vẻ «tiểu thuyết» như nhiều người vẫn nghĩ một tí nào.

Tuy thế, nhưng nó nóng hổi những sự thực của sức sống. Mà còn quyền tiểu thuyết nào đáng để cho nhà văn chú ý bằng quyền tiểu thuyết của Sự Sống.

Réné Benjamin có nói :

«Je n'aime un livre que s'il est d'un homme - pas un homme de lettres - de quelqu'un qui vit, qui sent, qui pense et qui brûle de raconter. Les scribes qui écrivent comme d'autres font des installations de plomberie m'assomment ! Ce n'est pas un métier d'être écrivain, ce doit être une vocation et un bonheur».

Tôi xin thú thực khi nghe nàng kể xong, tôi thấy muốn, thấy cần phải viết ngay để kể lại với các ngài. Tôi nóng lòng muốn kể bởi vì cái sự thực tầm thường mà nàng đã sống, mà bạn tôi đã sống, tôi cũng đang thấy sống khi viết những giờng này.

Nó tầm thường, nhưng nó là sự sống. Chỉ những kẻ sống trên cung giăng mới muốn rằng sự sống không được tầm thường thôi.

* * *

Một buổi sáng, Nhân thức dậy thấy trong người ê ẩm. Khác với mọi sáng, trở dậy là tập võ, là tắm ngay, lần này, chàng nhìn đôi quả tạ để ở góc gác sân một cách chán nản và bồn nước lạnh một cách ngại ngùng.

Nhưng thói quen vẫn là thói quen. Huống hồ cái thói quen ấy, chàng đã theo đúng trong mười mấy năm trời nay rồi, từ ngày chàng còn là một học-sinh năm thứ ba trường Bảo-hộ.

Chàng vớ lấy quả tạ, tập trong mười lăm phút, nhưng chàng tập một cách uể-oải. Mà khi nhẩy vào bồn nước lạnh chàng không thấy được khoan-khoái như mọi ngày.

Rồi đến khi ngồi vào bàn giấy, chàng thấy không được sáng-suốt một chút nào. Nhưng đây cũng lại là cái thói quen, cái thói quen nó bắt chàng mỗi buổi sáng phải làm việc cho đúng đến mười hai giờ trưa là giờ ăn cơm. Chàng kéo tập giấy trắng, chàng viết, viết, viết... Nhưng quái, tại sao vẫn không thấy rồi-rào và linh động như mọi ngày ?

Thì ra cát bụi Thăng-Long với những trác táng của nó đã làm cho hồn chàng mỏi và thân thể chàng suy nhược. Rồi đến ngày hôm nay, mới báo hiệu cho chàng biết sự

mào đầu của một cuộc tàn-phá ghê gớm sau này.

Nhân đặt bút, đọc lại những giòng mình đã viết, chàng thấy không bằng lòng. Chàng sé đi ném vào sọt giấy, rồi chống tay nghĩ-ngợi. Cái rã rời của cơ thể, sự choáng-váng của tâm-hồn bắt chàng ôn lại cuộc đời mình trong mấy tháng gần đây.

Chàng thấy mình đã phí thì giờ và lạm dụng sức khỏe của mình nhiều quá. Chàng mỉm cười với mình : «hay mình đã sắp lặn vào cái hố trụ-lạc đây ?» Không, chàng nhận thấy mình như thép đã tôi già, không còn sợ một phản trắc của cuộc chơi bời. Mười sáu mười bảy năm nay, chàng sống một cuộc đời hoang-loàng như thế, nhưng có bao giờ chàng lãng quên sự làm việc, và chàng có để cho nghiện một thứ gì đâu. Sự chơi bời với sự làm việc, chàng quất cho chúng chạy cùng có một tốc-độ như nhau. Rồi cuộc chơi ra là chàng ngồi vào bàn giấy, mà buông bút là chàng lại phải đi chơi. Chàng là hạng người giàu sinh-lực, không thể ngồi yên không làm một việc gì bao giờ. Sự nghỉ ngơi là một thứ mà đời chàng không biết. Một là phải làm việc đáo-đẻ, hai là phải chơi cho cháy lòng. Đời chàng bị cai trị bởi hai cái thái-cực ấy. Trong bao nhiêu năm giờ, chàng vẫn thấy cái máy người bèn chắc và sẵn sàng nghe mệnh-lệnh của chàng. Nhưng ngày hôm nay, chàng cảm thấy như

ở trong có một cái gì hoen ỉ.

Cái câu hỏi lúc nãy lại đến đầu óc : «hay mình đã sắp lẫn vào cái hồ truy-lạc ?»

Không, chàng uống rượu rất khỏe, mỗi khi đi bar, chàng tráng miệng cũng được ba cốc Whisky soda, và gặp bạn văn thơ, xoàng ra cũng nửa chai văn-điển, nếu cảm-hứng nhiều và gặp bạn uống được thì một chai cũng nên. Nhưng không bao giờ, chàng thêm rượu. Thường ngày nếu không gặp những trường hợp hợp bạn, chàng không uống bao giờ, chàng còn ghét là khác. Chàng nhớ lại đời mình thì thấy không bao giờ mình say rượu đến nôn mửa, hay vì hơi men bốc mà phá phách nhảm nhí. Đúng rồi, chắc rồi, chàng cai trị được rượu, chứ không để cho rượu cai trị được mình. Còn thuốc phiện, thì bước chân giang hồ đã bao lần đưa chàng đến xứ-sở của thuốc phiện ; ở đó, cái chất quý hơn vàng kia người ta đã đem đóng bằng gáo. Nhưng chàng không nghiện, và lại ghê-tởm là khác nữa, mặc dầu chàng có cái đức hút thuốc phiện nhiều đến dân nghiện cũng không bì được. Trong anh em, chàng là người hút khỏe nhất. Chàng hút những điều to đến bạn bè trông thấy phải khiếp. Hộp thuốc năm hào, thường chàng chỉ tiêm hai điều. Mà chàng tiêm lấy, tiêm rất khéo, vì ít ai biết tiêm những điều to bằng quả táo tàu như thế. Có một lần, một người

bạn đã nhìn đồng hồ thì thấy điều thuốc chàng hút dài tới năm phút bốn mươi hai giây. Tuy thế, nhưng không bao giờ chàng hút luôn và thấy anh em bạn văn hay đến tiệm, chàng còn hết sức ngăn cản.

Trong một cuộc hội họp nào mà thấy bàn đèn ngả ra là y như chàng than phiền lo lắng :

- Chết, các anh cứ hút luôn như thế này nhờ một cái thì khôn. Tôi đã bảo thuốc phiện bắt được cả sắt, nếu sắt có mồm để hút. Thôi tôi van các anh, hút lần này thôi đấy.

Lần nào, chàng cũng bảo là lần cuối cùng, nhưng lần nào, anh em muốn hút, nể anh em, chàng vẫn phải để cho hút, cần năn mà cho hút. Nhưng chàng không hút, chàng chỉ tiêm hâu cho anh em. Anh em ép thế nào cũng không được.

- Tôi đã hút thì hút thật nhiều, vài ba bốn chục điếu, chứ không hút vặt.

Chàng không hút vặt bao giờ thật. Và cũng không hay hút luôn. Tháng một lần là nhiều lắm, và nếu gặp trường hợp vui-vẻ, cũng có khi chàng hút bốn năm đêm luôn, nhưng bốn năm tháng sau, không bao giờ chàng hút nữa.

Chắc rồi. Thuộc phận cũng như rượu chỉ là con tôi đòi đối với chàng thôi. Nhưng còn gái ? Đến vấn đề này, Nhân lưỡng-lự. Những mũi dùi của tình-ái ? Thì chàng cũng đã bị mấy dùi nó làm cho chàng bao phen khốn đốn. Nhưng kỳ thay là cái lòng của con nhà văn, mỗi lần chàng thoát khỏi móng vuốt của... người đàn bà, chàng lại thấy trẻ thêm và sẵn sàng để yêu đương. Chàng không thuộc vào cái hạng mà những thất-vọng về tình-ái làm tan hết những mầm móng của trái-tim. Đánh rằng mỗi một lần kinh nghiệm như thế, chàng lại khó tính thêm trong sự lựa chọn, nhưng bao giờ, chàng cũng chỉ có thể nghĩ đến hạnh phúc ở trong một người đàn-bà.

Luôn luôn, chàng dự bị sức lực để chờ đón một cuộc lao mình vào vực thẳm của «không biết», nhưng lao mình mà phải được nắm tay một người đàn bà.

Trong khi chờ đợi cái rít đến cực độ của cảm-giác, chàng đánh lừa thời-giờ bằng sự hành lạc, dơ mình cho những gái nhẹ dạ tha-hồ đâm những mũi kim băng.

Ngày hôm nay, ngồi trước bàn giấy, tính số đời mình, thấy bị đâm nhiều mũi kim băng quá, chàng tùm-tỉm cười, rồi tìm trong lịch sử, trong đời những danh nhân các lý-lẽ để tự bào chữa :

- Có lẽ thiên-tài thuần là giống đa-tình. Mà cả sự sáng-tác và công-nghiệp là ở hai quả thận tốt và bền bỉ hơn người.

Chàng nhún vai, nghiêng đầu, nắm chặt tay, khoan khoái nhận thấy rằng mình khỏe mạnh hơn người. Rồi chàng đập đùi vào thành ghế, ngâm lại câu lẳng lơ của Chu-mạnh-Trinh khi đề tựa truyện Kiều :

Cho hay danh-sĩ giai-nhân, chẳng qua cùng một kiếp hoạn-nghiêm nặng nợ...

Nhưng quái, câu kia chỉ làm cho chàng khoan khoái có một lúc. Rồi chàng lại thấy cái trống rỗng đến xâm-chiếm lấy lòng. Và một rả-rời chi-phôi khắp cơ thể.

Cát bụi Thăng-Long và những trác-táng của nó đã làm cho hồn và cơ thể chàng mỗi-một thật rồi. Đã mỗi một thì làm sao còn có được sự vui vẻ. Chàng bỗng thấy buồn, một cái buồn mênh mông không bờ, không bến.

Như mọi lần, chàng theo lối đuổi cái buồn bằng những bài thơ. Chàng rút ở chồng sách quyền thơ của Verlaine. Chàng vừa ngâm được mấy câu, thì có tiếng gõ cửa. Chàng đặt sách, nói bằng một giọng khó chịu :

- Cứ vào.

39 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

Một chàng trai trẻ đầu bù, mặt mũi hốc-hác, áo thâm tây, quần cháo lòng dính bê bết những bùn, khép-nép đến trước bàn giấy chào chàng.

Vốn tính dễ dãi, lại sống bằng tinh thần, chàng sẵn có tấm lòng để yêu tất cả mọi người, không hề bao giờ phân biệt giai-cấp. Cái mà chàng để ý là lòng nhiều hay ít máu nóng hay nguội. Chàng ôn tồn trở ghế mời ngồi. Chàng trai trẻ dụt dè mãi mới dám ngồi.

- Cậu hỏi tôi có việc gì ?

Trước khi hỏi câu hỏi ấy, trong chớp mắt, óc chàng đã làm việc theo cái thói quen của nhà văn là đứng trước mặt ai cũng muốn phỏng đoán xem họ là hạng người gì, tâm-linh ra làm sao, đời họ bây giờ hiện đang đi đến chỗ nào rồi ? Chàng trai trẻ ấp úng mãi, rồi vùng nói một hơi :

- Tôi là một người đọc sách của ông rất nhiều, tôi rất hâm mộ tài ông. Tôi hiện nay bất-mãn về gia-đình, bỏ nhà lên Hanoi định sống một cuộc đời tự lập. Nhưng đến Hanoi thì hết tiền, tôi phải làm cu-ly đẩy xe gạch trong năm sáu hôm nay để lấy ăn. Cuộc đời ấy không thể kéo dài mãi. Ở cái đất Hanoi này, chỉ có một người có thể cứu tôi là ông. Bởi chỉ có ông mới có thể hiểu hết tất cả những cảnh ngộ của kiếp người, và chỉ có ông

mới có tấm lòng thương để bao dung những kẻ cùng quần. Bây giờ, xin ông cho tôi theo ông, bất-cứ ông sai bảo việc gì, tôi cũng có thể làm được. Tôi là con nhà nghèo đã từng quen vất vả.

Cái giọng quả quyết và sốt sắng của chàng trai-trẻ làm cho Nhân băng lòng. Và sự y-phục tôi tàn khiến Nhân ái ngại.

- Cậu năm nay bao nhiêu tuổi ?

- Tôi mới có mười tám. Tôi xem sách ông thì tưởng ông là một người già lắm, ai ngờ ông cũng còn trẻ. Chắc ông chỉ độ ngoài ba mươi.

- Vâng, tôi năm nay ba mươi tư. Cậu là một người yêu văn, chắc cậu cũng đã thừa hiểu kiếp nhà văn sống một tháng bằng người khác sống một năm.

- Vâng tôi biết, sự nghĩ-ngợi của các ông làm cho các ông hao tâm, tổn trí lắm.

Nhân hỏi qua loa chàng trai trẻ về học thức thì thấy rằng học-thức khá. Và Nhân nhận thấy ở chàng trai trẻ một chân thành, một bông-bột khác hẳn với nhiều thanh niên mà chàng thường gặp. Chàng ngẫm nghĩ một lát :

41 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

- Tôi thì chẳng có công việc gì có thể dùng cậu. Một tuần lễ nữa cậu lại đây, họa chẳng tôi có tìm được cho cậu ở đâu một công việc chẳng ?

Chàng trai trẻ khấn khoản :

- Tôi chỉ muốn được ở gần ông thôi. Tôi xem văn ông, tôi tưởng tượng một cuộc đời cạnh ông có thể giúp ích cho tuổi trẻ của tôi nhiều lắm. Chứ còn như tìm việc ngoài thì trừ khi nào ông không dung nổi tôi, ông hãy tính đến. Ông làm ơn cho tôi theo ông như một đệ tử để hầu-hạ ông.

Nhân nói với chàng trẻ tuổi bằng một giọng ngọt ngào :

- Thì em cứ về đi, bảy ngày nữa lại đây, anh sẽ trả lời.

Chàng trai trẻ đi rồi, Nhân bị chìm trong sự nghĩ ngợi. Vốn là một nhà văn nhiều lương-tâm, lại coi cái nghề của mình như một thiên trách thiêng liêng, xưa nay không bao giờ Nhân vì đồng tiền mà viết cả. Tác-phẩm nào của chàng cũng được viết rất công-phu, và theo nguồn cảm hứng, không bao giờ chàng viết gượng cả.

Chàng xưa nay vẫn bằng lòng mình. Nhưng ngày hôm nay, đứng trước cái lòng tin tưởng mãnh liệt của chàng tuổi trẻ đối với mình, một đám mây đen kéo đến, làm

vấn đục sự mình bằng lòng mình kia. Chàng bỗng thấy cái thiên-chức của mình to lớn thêm, nặng-nề thêm, thiêng-liêng thêm. Rồi chàng tự vấn tâm xem mình đã làm đến hết cái sức mình có thể làm chưa.

Vốn thành thực với mình cũng như rất thành thực với người, chàng phải tự giả nhời rằng chưa. Cái chỗ chưa đó là do cuộc đời trác-táng đã hút mất nhiều thì giờ, và nó làm tan mất sự ham-duỡng, một điều kiện cốt yếu để đi đến những cuộc đại sáng-tác. Chàng soát lại trong trí những tác phẩm mình đã viết. Tuy quyền sau bao giờ cũng hay hơn quyền trước, nhưng chàng xét thấy nếu mình xa lánh các sự chơi bời và giao thiệp thì còn có thể hay hơn thế nữa.

Chàng thở dài, rồi thấy cần dùng phải thay đổi không khí, phải trốn gái và bè bạn để được yên-tĩnh mà làm việc trong im lặng.

Nhưng nghĩ đến sự bỏ Hanoi với những cuộc vui của nó, chàng thấy khó quá. Chàng nhận thấy Hanoi cầm nắm mình ở nhiều chỗ xấu xa, không một chốc mà nhỏ ngay nó đi được.

Ấy thế là đến buổi chiều, sau khi đã nguyện với mình rằng từ nay không bao giờ đi chơi nhảm nữa, chàng lại vẫn đi chơi nhảm như thường. Trong năm ngày liền,

chàng lại sống cuộc đời hoang-toàng như xưa kia. Sáu giờ chiều họp anh em đi chơi dong, rồi đi ăn, ăn xong hoặc đi nhẩy, hoặc đi hát hay hoặc chúi vào một tiệm hút nào bàn luận văn chương cho đến một hai giờ sáng mới về.

Tuy rằng bây giờ đây, chàng canh cánh bên lòng, rằng mình chưa làm đầy đủ trách nhiệm, chàng không lao mình vào cuộc chơi bởi một cách vui vẻ như trước nữa, nhưng chàng cũng chẳng làm gì để thay đổi cuộc đời cả.

Bỗng hôm thứ sáu, vì một tình-cờ, chàng thấy mình bị một người bạn thân nhất, một người bạn mà chàng coi như chân tay, một người bạn mà mình không từ-chối một cái gì cả, phản mình một cách bản thủ.

Là một nhà văn nổi danh và được các nhà xuất-bản và các ông chủ báo biệt-đãi hơn người khác, chàng thường bị vây bọc bởi những ghen-ghét của anh em đồng-nghệp. Nhưng sự ghen ghét ấy chỉ ngầm ngầm thôi, bởi chàng có ở trong hai cánh tay một sức khỏe nó có thể làm nguy-hiểm cho những ai vô lễ với chàng. Gia-dĩ lại có một tính nóng nó làm cho chàng bật lên như lò so trước những sự ngang tai trái mắt, cho nên anh em ai cũng gờm.

Nhưng thói đời, người ta càng sợ bao nhiêu, người ta lại càng hèn học bấy nhiêu. Nhân cũng biết thế, nhưng vốn tính đại lượng lại hiểu đời, chàng chỉ mỉm cười tha thứ chàng thường bảo với những bạn thân :

- Mặc kệ họ, rồi một ngày kia họ sẽ hiểu. Anh em nhà văn mà không biết thương nhau và tha thứ cho nhau thì còn ai biết thương và tha thứ nữa. Mỗi người chúng ta là một con quái vật có một tấm lòng tự ái ghê-gớm. Cố mà hiểu con quái vật ấy, cố mà chịu đựng cái lòng tự ái ấy thì mới có tình bằng-hữu được. Những sự xích-mịch chỉ là do hiểu lầm nhau đấy thôi. Chỉ nên thương, vì họ thiếu lòng.

Lần này, bị người bạn thân nhất phản, Nhân không giữ được cái thái-độ thản nhiên ấy nữa. Vốn chỉ sống bằng lòng, chàng thấy quặn đau, chàng thấy chán bẽ bạn, và vì thế chán cả gái nữa.

Đêm hôm ấy, Nhân trở về nhà với một ngao ngán, chàng lẩm bẩm :

- Nhà văn mà còn hèn kém thế thì trách chi loài người!

Sự phản-trắc ấy giá đối với người khác thì nó cũng không có ảnh hưởng gì cho xâu xa lắm, bởi nó cũng chỉ là... một cuộc nói xấu có tổ-chức do sự ghen ghét gây nên thôi. Nhưng đối với một người sống thuần cảm như Nhân, nó có một ảnh-hưởng ghê gớm làm cho đảo lộn cả tâm hồn.

Sự thua thiệt bạc trăm, bạc nghìn đối với một tâm-hồn nghệ sĩ thường là không có nghĩa-lý gì, nhưng bị phản bởi, một người thân yêu, một người mà mình vẫn tin-tưởng, một người mà mình vẫn chắc ở tình bằng hữu thì thật là trên cái sức chịu đựng của Nhân, một người chỉ đi tìm nghĩa-lý của cuộc đời ở bè bạn.

Bao nhiêu màn tối nó che phủ tình bằng hữu, bây giờ vụt rơi xuống, bởi vì Nhân đã cất cặp kính «yêu đời» của chàng đi rồi. Lúc ấy thì bao nhiêu cái tiểu kỹ của loài người hiện ra trước mắt chàng một cách rõ rệt. Chàng không giận, nhưng chàng thấy ghê tởm, không thể gần được nữa.

«Ích gì ?». Chàng tự nhủ thế rồi chàng thấy một lòng thương mến mông tràn ngập tâm hồn. Chàng nhìn thấy tất cả những cái bé-mọn của thị dục nó cai-trị kiếp người, nó trói kiếp người suốt đời phải lè tè sống sát đất, nó làm cho cuộc đời bao giờ cũng rối-loạn, nó làm cho sự sống không có được cái thư thái của tâm-hồn.

Chàng tự khuyên mình phải dứt hết những mầm rễ của những cái thấp hèn ấy đi. Chàng ngồi ngay vào bàn, chấm bút vào bình mực, viết lên trang giấy trắng : «Ta phải làm sao tu lòng ta cho nó đến được chỗ tuyệt-vời, làm sao cho không bao giờ có sự thù oán nhiễm được vào trong, làm sao cho nó chỉ đầy chứa những tình thương và tình yêu thôi. Kẻ đem lòng thù ghét ở trong người cũng như kẻ dắt thuốc độc ở trong mình; trước khi làm hại được người, bằng khó chịu mình đầu tiên. Kẻ chứa chất tình yêu và tình thương như người đem bông hoa quý ở trong mình, trước khi lây sang đến người, nó thơm mình trước đã.»

Chàng lấy kéo cắt, rồi dán ngay lên quyển lịch treo ở đầu buồng giấy để làm một câu châm-ngôn răn mình.

Trong làng văn, Nhân là người giàu nhất và may mắn nhất, nên chàng rất rộng-rãi đối với những anh em nghèo và không may mắn như mình. Trong mười cuộc chơi thì chàng bỏ tiền ra đến chín, và chàng còn tiêu

hoang là khác. Ấy vì thế mà gây ra nhiều mối thù ghét, thù ghét bởi vì lòng tự ái của anh em bị thương tổn. Càng thương tổn bởi Nhân là người ngay chẳng tưởng người cũng như mình, không chịu hạ mình xuống những lịch-sự giả dối. Cứ tên nó mà gọi, cứ thẳng mà đi, cái lỗi xử sự ấy đã nhiều lần làm cho anh em xét lầm mà bực bội.

Nằm trong chăn với một chán-nản, Nhân nhớ lại một câu nói của một người bạn, khuyên mình nên dả-dối, sau khi nghe chàng phàn nàn về tình bạn :

- Trong khi anh em nghèo thiếu những cái nhu-dụng thường ngày, anh đi hát những châu vại ba chục, anh uống sâm-banh, anh hút xì-gà, anh xoa nước hoa thượng hảo hạng. Đó những cái nó làm cho người ta không bằng lòng anh, mặc dầu bao giờ người ta vẫn đi chơi với anh. Loài người thế, ta ở với loài người, ta phải liệu chiều mà xử, chứ biết làm thế nào ?

Nhân thở dài :

- À ra thế đó ! chứ tôi xét thật tôi ở với anh em hết lòng. Anh đã đi chơi với tôi nhiều, anh biết. Có bao giờ tôi nghĩ đến cái vui của tôi trước bè bạn đâu ? Bao giờ tôi cũng thu va thu vén cho bạn trước, rồi tôi mới nghĩ đến tôi sau.

- Tôi hiểu anh là một người cần yêu bạn, quý bạn. Nhưng khổ một cái anh ngay thẳng quá, anh không biết «vuốt ve» lòng tự ái của họ. Anh nên nhớ lòng tự ái là một sức mạnh ghê gớm nó cai trị người ta. Anh có những lầm lỗi mà anh không tự biết, và không phải tự anh. Thì tí dụ như trong một cuộc đi hát, cô đầu nào «sộp» nhất cũng bấu lấy anh, bẻ hạn thấy thế đau đớn lắm chứ. Đau-đớn thì người ta phải thù anh, ghét anh.

- Nhưng tôi có muốn thế đâu, bao giờ tôi cũng dụ chúng nó cho anh em, nhưng rồi chúng nó lại cứ bám lấy tôi thì biết làm thế nào ?

- À... anh phải biết, anh được nhiều cái may mắn hơn người rồi thì anh phải chịu lấy cái lụy. Đó là một thứ nợ mà thiên-tài và may-mắn phải trả đấy thôi. Này nhé, tôi nói cho anh nghe anh có tiếng tăm to nhé, anh lại khéo nói, vui truyện, anh lại ăn mặc sang trọng, anh lại thân hình vạm vỡ, anh lại nhiều tiền, thế tất nhiên anh như miếng nam châm hút chị em lại...

- Những lỗi ấy đâu phải tại tôi.

- Thì tôi đã bảo đó là cái nợ mà thiên tài và may-mắn phải trả cho đời mà. Anh cần bạn, anh phải có bạn mới vui thì tôi khuyên anh phải nhớ «vuốt ve» lòng tự ái của bạn.

49 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

- Nhưng bản tính của tôi không cho tôi hạ mình xuống những cái ti-liên lừa-dối ấy thì anh bảo sao ?

- Thì trong hai đằng anh phải chọn một. Một là không chơi với ai nữa, hai là cứ chơi, cứ để cho người ta thù ghét. Mà sự thù ghét ấy cũng chẳng hại gì, tại sao anh phải quan tâm ?

Nhân nghĩ đến lời nói của bạn thấy bức bối, chàng tự nhủ : «đã thế, chẳng chơi với ai, vừa phí thì giờ, vừa tốn tiền, lại hại cho sự rèn luyện sự nghiệp, phải xa cái tỉnh Hanoi phù hoa và dả dối này».

Chàng chưa biết đi đâu thì trưa hôm sau, một cơ hội đến. Chàng vừa ăn cơm xong, đang ngồi đọc báo thì một người bạn của chàng, buôn bán ở Khâm Thiên giắt một chàng thanh niên đến.

Thoạt nhìn chàng thanh-niên, chàng yêu ngay. Chàng yêu bởi vì cái khuôn mặt ấy nó phản chiếu một đời sống tinh thần và nó chi chít những dấu vết của đau đớn. Một linh-giác bảo cho chàng biết con người này đã sống nhiều, yêu nhiều, nghĩ nhiều, cảm nhiều.

Ông Nam Hải chẳng đợi chàng hỏi nói ngay :

- Tôi có một người bạn mới viết được một quyển sách. Ông ta rất hâm mộ tài anh. Ông ta nhờ tôi đến nói

với anh duyệt lại hộ, và xem nếu có nhà xuất-bản nào cần, anh bán đi cho. Ông ta nghèo, nói thật thê. Dầu ai, chứ không nên dầu anh.

- Cái đó còn để chờ xem. Nếu khá, tôi xin hết sức giúp. Tôi rất yêu những tài mới, tôi rất mong có nhiều người chú-ý đến văn chương, Đến không quên, tôi cũng còn hết sức đề bạt hướng-hồ lại có anh giới-thiệu.

Nhân nói xong giở quyển «Sau trận bão lòng» đọc qua mấy trang đầu, rồi bảo chàng thanh-niên :

Phải chờ xem hết quyển sách mới có thể phê bình xác đáng được, nhưng mới đọc qua mấy trang đầu, tôi thấy rằng ông có thép văn. Có thể nhiều hy vọng lắm. Vậy ông ở đâu, cho tôi biết địa chỉ để rồi tôi giả nhời sau.

- Tôi ở tận trong làng Láng. Đường xa diệu vợi lắm, tôi không dám làm phiền ông. Vậy ông hẹn hôm nào để tôi ra.

Nghe đến làng Láng, Nhân hồi tưởng ngay đến chùa Láng mà nhiều lần chàng đã đến chơi. Trong lúc này, cái phong-cảnh thanh-u và quê mùa của vùng ấy bỗng quyến lòng chàng. Chàng thấy rằng chàng có thể tìm ở đó nghỉ-ngơi và yên-tĩnh cần cho sự hàm-duỡng, cái hàm-duỡng cần cho sáng-lạo. Chàng liền hỏi người

thanh niên :

- Tôi muốn tìm một căn nhà ở trong vùng ông, có vườn có cây để ở, không biết trong ấy có không ?

Chàng thanh-niên nhìn quanh gian nhà, nhìn những đồ đạc chúng là tang chứng của một cuộc đời xa hoa, rồi nhìn Nhân bằng một con mắt hoài-nghi :

- Trong ấy buồn lắm, chỉ sợ ông không ở được.

- Không, tôi chán Hanoi lắm rồi.

- Nếu thế thì may-mắn cho tôi lại được gần ông, hiện nay có cái nhà ngói có vườn, chủ nhà đi buôn-bán ở Saigon, chưa biết bao giờ về. Nhà vẫn để không. Mời ông vào xem, nếu bằng lòng...

- Nhưng nếu tôi bằng lòng thì có thể đến ở ngay được chứ ?

- Vâng, ông muốn dọn vào hôm nào cũng được.

- Thế thì tôi với ông, ta đi xem ngay bây giờ, và nếu nhà sạch sẽ có thể ở được thì ngay ngày mai, tôi dọn vào.

Ông Nam-Hải vì bận việc xin cáo từ :

- Ông Tri-Quang đi với ông Nhân, tôi phải về nhà trông coi cho thợ làm.

Trong khi đi đường, Nhân hỏi chuyện Tri Quang mới nhận thấy rằng người bạn đồng hành của mình đã sống một cuộc đời chìm nổi và đau-đớn như chàng đã phỏng-đoán. Chàng lại nhận thấy có một sự chân thành và giản dị nó đi thấu vào tim gan con người ta. Chàng tưởng tượng ngay đến một cuộc đời yên-ổn, mà người ta có thể để hết thì giờ làm việc giữa một người bạn trẻ có bụng yêu mình và một tên đồ đệ quý mình trong một khung cảnh cây xanh bóng mát. Chàng thấy như thế thì mình mới đi đến những đại sáng-tác để không phụ lòng biết bao nhiêu người đã kỳ vọng vào cây viết của mình. Lòng chàng lúc ấy không lưỡng lự nữa. Chàng không tiếc cái đất Hanoi đã đem đến cho chàng bao nhiêu phiền lụy và làm tản đi mất của chàng bao nhiêu sinh lực.

Vì thế, cho nên khi đến xem nhà, chàng bằng lòng ngay.

Chàng để hết buổi chiều và buổi tối hôm ấy thu xếp công việc như một người sắp đi xa, không biết bao giờ mới trở về Hanoi.

Chàng viết thư cho nhà xuất-bản, cho các ông chủ báo cho những bạn bè thân.

Xong những bức thư ấy rồi, chàng mới nghĩ đến các nhân tình, nghĩ đến những người đã giúp chàng tiêu-phí thì giờ mà chẳng biết tiếc thương.

Tuy chàng chẳng yêu ai bằng một mối yêu nồng cháy của chân ái tình, nhưng chàng cũng thấy mình bị buộc liền vào với họ bởi bao nhiêu kỷ niệm êm ái. Chàng không phải là người có thể gạt phắt ngay đi những cái tử tế mà người ta đã đối với mình. Chàng trù chừ nghĩ cách đôi phỏ.

Chàng biết rằng trong cái đám ấy cũng có người thành-thực yêu mình, cũng có người yêu mình vì tiền, hay vì danh tiếng, hay vì cái tài-hoa của mình. Những cái khổ của chàng là thấy không yêu được một ai cả. Chàng chỉ quý, thích hay là thương mà thôi. Chàng lại sợ họ đến làm phiền rộn chàng ở nơi mà chàng nhất định chôn mình để làm việc, chàng thấy cần phải dấu chỗ ở.

Chàng chia bọn nhân tình ấy ra làm hai loại : gái giang hồ và gái tử tế.

Với gái giang hồ thì dễ dàng rồi. Tùy người tùy cảnh, chàng cho mỗi người một món tiền, hay một cái quà với một bức thư từ biệt.

Nhưng đối với gái tử-tế ? Chàng phân vân chưa biết tìm lẽ gì để giải nghĩa sự trốn chạy của mình và cái lìa tan ngày hôm nay. Vì có cái ý-nghĩ ấy, chàng mới cần nhắc lại những hành vi của mình đối với họ từ trước đến nay. Chàng thấy mình đối với họ khí tàn nhẫn trong số đó, có nhiều người đối với chàng thật hết lòng,

Chàng thấy mình chỉ là một con bướm chơi hoa mà không biết thương hoa. Chàng thấy cần phải trách mình. Lòng người, tuy là lòng một nhà văn, cũng vẫn có những chỗ yếu hèn không đẹp : sự tự trách mình ấy bật ra thành sự trách người, Nhân đâm tay xuống bàn, lẩm bầm :

- Nhưng không một ai làm cho trái-tim này sao-động thì biết làm thế nào ? Không hợp tính hợp nết nhau thì mình yêu làm sao cho được. Họ có trách là chỉ nên trách những người trước họ đã làm trái-tim này tàn-tật đi mà thôi. Rồi liền đó, chàng tìm cớ để che lỗi :

- Nhưng dù sao mình cũng đã đem lại cho họ những phút thỏa-sướng. Ít nhất, mình cũng đã thôi cho hồn họ cất cao lên được hơn trước. Sự ấy họ không thể tìm thấy

ở người khác. Nhưng vừa nghĩ xong điều cuối cùng, một phản động lực của tâm-hồn trách Nhân là quá tự phụ. Nhân thấy then, rồi chàng vội vàng kiếm cách để chôn-tránh sự ray-rút của lòng :

- Chẳng qua cái số kiếp nó thế. Nhưng... bây giờ thì mình phải thành thật với họ. Mình phải nói rõ cho họ biết bao giờ mình cũng yêu cái sự nghiệp của mình hơn họ.

Gần một giờ sáng thì bức thư cuối cùng đã viết xong. Nhân nhìn một cách buồn rầu hơn bốn mươi bức thư chất đống ở trên bàn, rồi xoa tay :

- Thế này là mình đã thanh toán xong cả cuộc đời của mình ở Hanoi rồi !

Ngừng đầu lên nhìn thấy mẫu tư-tưởng viết hôm trước trên quyền lịch, chàng lẩm bẩm :

- Bây giờ ta phải tổ-chức một cuộc đời mới, dạn dĩnh hơn, rộng-rãi hơn, sâu-xa hơn.

Chàng thu cả đống thư lại gần trước mặt, đọc lại các địa chỉ. Chàng gửi cho mỗi phong thư hoặc một cảm tưởng, hoặc một kỷ-niệm, rồi chàng băng khuâng nghĩ đến những tháng năm đã qua của đời chàng...

* * *

Trong xứ Bắc kỳ, dễ không có một làng nào dân-cư ở dài như làng Láng. Làng bắt đầu từ Ngã-tư-sở cho mãi đến Cầu Giấy trên một con đường dài gần năm cây số.

Làng chia ra ba thôn : Hạ, Trung và Thượng. Mỗi thôn lại còn chia ra không biết bao nhiêu xóm.

...

Cái mà nó làm cho người ta nhắc nhở đến tên làng này luôn là cây húng Láng.

Không biết trong đất này có chất gì, mà cây húng thơm lạ lùng. Nó đã làm cho Tản-Đà tiên sinh không thể cầm được lời khen khi kèm nó vào với miếng chả cá. Thứ húng ấy đem trồng sang đất khác liền biến tính mất mùi thơm rồi thành ra bạc hà.

Dân cư sống về nghề làm ruộng và nghề giồng rau, thứ nhất là nghề trồng rau, nhà nào có sào vườn, chịu khó trồng trọt mỗi ngày có thể thu lợi từ tám hào đến một đồng, ấy thế mà dân cư nghèo xơ, nghèo xác, thường thường là gạo hai bữa ăn đong.

Cái lý-do ấy là vì dân ít ruộng.

...

Cái lý do thứ hai của sự nghèo túng của dân đây là bởi dân cũng đã nhiễm ít nhiều xa-hoa của đất Hanoi, không có sự ăn dạm đê dành như dân vùng Hà-Nam, Thái-Bình : miễn có hai bữa cơm chín, đủ rồi.

Nhân đã sẵn có một lòng bác ái, nên khi bước chân đến làng này thấy sự nghèo túng và vất vả của họ thì thương ngay. Khi giao-thiệp với họ, chàng cố hạ thấp tư tưởng mình để hiểu họ và để vui sống với họ là những người mà một số kiếp không cho họ được may mắn như mình. Chàng coi họ như anh em, anh em tất cả, không phân biệt giàu nghèo, giai-cấp.

Vốn đã có chút ít kinh-nghệm về dân quê, chàng chỉ cốt làm thế nào cho họ hiểu mình để yêu được mình cũng như mình yêu họ. Vốn biết họ xưa nay thường bị kẻ nhớn áp chế, chàng cố nhũn nhặn, và cố thu bé mình lại.

Cái tối hôm đầu-tiên chàng đến đây, chàng liền tổ chức một cuộc hút thuốc-phiện và một cuộc chơi tổ tôm ở nhà ông đội Dục là em người chủ nhà có nhà cho chàng thuê. Chàng cho mời mấy người kỳ-mục ở trong xóm lại, rồi chàng thành thật nói với họ :

- Thừa các cụ, người ta bảo bán anh em xa mua láng giềng gần, thôi thì tôi đến ở đây với các cụ, trăm sự nhờ

các cụ trông coi cho.

Máy bô lão thấy một người sang trọng như thế, lại lễ phép như thế, lại còn đãi thuốc men cẩn thận thì liền đem lòng ngờ, ngờ rằng Nhân định lợi dụng gì họ. Nhưng trong đêm ấy, có một người, cụ Bá Dần làm lý-trưởng hai mươi năm, đã được Bá-Hộ, vốn từng giao-du với nhiều người ở ngoài tỉnh, thấy cái thái-độ dễ-dàng và kẻ cả của Nhân thì đem lòng trọng ngay :

- Ngài về ở đây thật may mắn cho làng chúng tôi biết mấy. Gần ngài, may ra chúng tôi mở được cái trí ra một chút ít biết đâu. Xin ngài cứ yên lòng, làng chúng tôi là một làng có phong-thê, chắc chẳng có điều gì xảy ra đâu. Rồi chúng tôi chạy đi, chạy lại, nó càng vui vẻ thêm ra.

Nhân nghe những lời ăn tiếng nói ấy biết là một con người khá, liền có biệt-nhỡn đối với cụ bá Dần ngay. Rồi thì hai bên đi lại dần trở nên đôi bạn thân.

Trong số kỳ-mục ấy, Nhân còn yêu ông Đội Dục mà Nhân xét thấy là người chất-phác thật thà, dù trong khi đánh tổ-tôm ông ta thua thường hay gắt gỏng. Hiểu cái chỗ nhân vô thập-toàn, Nhân bỏ qua, mà chỉ để ý đến cái chỗ sở trường của ông.

Nhân lại còn làm ơn cho một người nữa : ông Phùng. Ông này năm này ngoại sáu mươi lại nghiện hút, lại không có vợ con, chỉ ăn nhờ nay người này một bữa, mai người kia một bữa. Nhân không thích hút thuốc-phiện, nhưng cách vài đêm, Nhân lại cho đi mời các kỳ-mục đến nhà, gọi ông Phùng lấy bàn đèn, bỏ tiền ra mua hộp thuốc, vừa để làm quen với mọi người, vừa để giúp riêng ông Phùng.

Thoạt mới nhìn những cử chỉ bề ngoài thì những người không hiểu Nhân, cho rằng Nhân dùng cái lối phóng tài-hóa thu nhân-tâm. Không phải thế. Nhân chỉ muốn được sống vui vẻ với mọi người, và muốn gây ra quanh mình một mỹ-cảm, bởi cái không-khí ấy cần cho sự sáng tạo, cho sự nuôi hồn của chàng. Chỉ không đầy trong hai tháng, vì cái tính tình dễ dãi và đại lượng, chàng đã trở thành bạn thân của mọi người làng này. Từ trẻ chí già, ai cũng yêu quý.

Nhân thấy thế sung-sướng tự nhủ :

- Nào có mất gì đâu, chỉ phải để một chút lòng vào đấy. Tại làm sao lại có những người họ cố gây thù kết oán để cho cái kiếp người đã nhiều hệ lụy đem đến bởi giờ, lại còn vướng bao nhiêu phiền-tỏa gây ra bởi người.

Trong hai tháng giời, chàng không bước chân ra Hanoi. Chàng thấy cuộc đời ở đây vui lắm. Và nhiều khi chàng tự hỏi đang là một kẻ ăn chơi hoang-loàng, sao chàng lại có thể về đây mà đánh tổ tôm, cam chịu những câu chuyện dớ dẩn của dân quê một cách vui thích ?

Thì ra một khi con người ta làm điều lành, người ta đã tự gây được ngay cái phần thưởng từ công việc toát ra. Nhân thấy tâm-hồn nhẹ lâng-lâng và chàng viết đã thấy rồi rào và hay hơn trước.

Ở thôn quê, đã là chỗ quen thuộc thì khi có việc cười khóc, người ta thường mời. Những chỗ nể nang và khi không bận viết thì chàng vui vẻ mà đi. Và nếu không muốn đi thì chàng cũng đem đồ mừng hay đồ phúng tử tế.

Những cô gái quê cũng như người nhón đã bỏ đi sự ngờ vực do không hiểu gây nên, đã bắt đầu nhìn Nhân bằng những cái nhìn đầy cảm-tình, và nhiều cô đã bắt đầu chào Nhân. Nhân đối với cô nào cũng giữ một thái độ rất nghiêm-nghị, tuy rằng rất tử tế. Nhân tự nhủ : họ chất-phác thật-thà đấy, nhưng chất phác thật thà chưa đủ là một điều-kiện để hiểu tâm-hồn một nghệ-sĩ, đềêgây một ái-tình. Ta không nên phá cuộc đời yên-tĩnh của họ.

61 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

Vì thế cho nên có cô nào trêu ghẹo, chàng cũng lơ đi như là không biết. Trêu chán, rồi các cô cũng thôi.

Nhà chàng, chỉ có Tri-Quang là năng đi lại. Những lúc ấy, thường có những cuộc bàn luận về văn chương. Nhân nhận thấy Tri-Quang đối với mình lúc nào cũng kính-cẩn và là một người rất giàu về tình cảm. Sau khi đọc xong và chữa lại quyển «sau trận bão lòng», Nhân bảo Tri-Quang :

- Ông có thể trở nên một cây viết cứng. Ông có tài tả về phong-tục và nhận xét những cảm-giác tỉ-mỉ của lòng. Ông cứ cố đi, với một chút sống sâu hơn cuộc đời ông đang sống bây giờ, ông sẽ đi xa. Tôi xin hết sức giúp ông.

Tri- Quang vội nắm lấy tay Nhân :

- Xin ông đừng gọi tôi thế nữa. Xin ông cho tôi là em của ông, đưa em tinh thần nó đã nhuần thấm bao nhiêu tư-tưởng của sách ông.

Sau đó, Tri-Quang xin với Nhân cho phép đem mấy người bạn của mình lại chơi :

- Những người này tuy không có văn chương nhưng toàn là người tử tế, họ chơi với tôi đã lâu, họ đều hâm mộ tài ông.

Vì thế, Nhân biết thêm hai người : Cả Hoàn và Hai Thường.

Ông Hai Thường là một tay nho học cũng khá đã đi làm ăn ở Saigon, tính người trầm mặc ít nói. Ông ta là cái phản ảnh của Cả Hoàn, con cụ bá Đậu, nói luôn miệng, nói không đâu vào với đâu. Thường đã mệnh-danh cho Hoàn là «dê lạc mẹ», bởi hơi một tí trái ý hay thích chí là be dinh lên.

Tuy thế, nhưng cả Hoàn rất thẳng-thần và rất có bụng ở với anh em. Có việc gì, sốt-sắng giúp ngay, chẳng quản khó nhọc. Hoàn không có nho học, đồ bằng cơ thủy rồi phá ngang, hiện nay đang làm lính cảnh-sát, cứ bốn ngày lại được nghỉ một lần.

Họ đến với Nhân như đến với một cái gì thiêng-liêng. Gần Nhân, họ đều bị cảm-hóa bởi cái độ lượng người nhón. Mà Nhân thấy họ quý mình cũng đem lòng thật đỗi với họ.

Những buổi chiều, dân làng Láng làm rau ở hai bên vệ đường đều thấy Nhân đi dong chơi với họ ở trên con đường nhựa chuyện trò âm ỹ.

Cái giao-tình của bốn người càng ngày càng thân mật. Thấy ở quanh mình bao vây một sự tôn-trọng, Nhân lại

63 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

càng cố sức làm việc và cố sức quên mình để đi sâu vào cuộc đời, để hiểu họ, nghĩa là hiểu thêm loài người.

Sự Nhân lui về đây đem đến cho cơ-thể Nhân nhiều sức lực và tinh thần Nhân nhiều biến đổi. Nhân đã thấy ghét sự ồn ào của thành thị rồi. Lòng Nhân cứ dần dần chìm sâu mãi xuống để lần đến cái tuyệt-đỉnh của sự thực hiện bản ngã.

Những kỷ-niệm không đẹp khi Nhân còn ở Hanoi đã bắt đầu quên đi. Nhân không thấy khó chịu về loài người nữa. Lòng chàng bao giờ cũng thanh thản, và chan chứa những cảm giác đẹp-đẽ. Thật là một khoảng đất rất tốt để ương hạt giống của yêu-đương. Sức lực trở về, bình tĩnh trở về, lại lúc nào cũng bằng lòng mình, Nhân cảm thấy mình đã cất mình lên trên được bao cái tầm thường ; và sẵn-sàng để sống một cuộc đời mãnh liệt, nếu cơ hội đến.

Trong khi chung-đụng với người dân quê cần lao và nghèo túng, Nhân nhận thấy nhiều cái mới lạ, nhiều chân-lý dẫn-dị mà sự phù-hoa của Hà-thành không cho Nhân nhìn thấy.

Ở đây, bày ra trước mắt Nhân sự chiến đấu trần trụi của loài người với sinh-kế, một sự chiến đấu gay-go mà kẻ nào lười thì liền bị đè bẹp ngay.

Ở đây, diễn ra trước mắt Nhân, cả cái bản tính phức tạp và cổ quái của loài người mà xưa kia kẻ thị thành vì khéo dấu-diếm nên Nhân không nhìn nhận rõ.

Chung quanh Nhân thật là bao nhiêu chúng sinh đang rên rỉ vì thất tình lạc dục trong khi thần Đói và thần Rét ra tay quất vút khiến cho người ta đã khổ lại càng khổ thêm.

Đứng trước cái đám chúng-sinh ấy, lòng con người ta được giải phóng, lòng nhà văn xe lại. Chàng tự nhủ: mục-đích sống ở đời nếu chẳng phải là để yêu đương giúp đỡ nhau thì còn gì là cao đẹp nữa.

Rồi thì chàng tự nguyện với mình :

- «Từ nay ai thù ghét ta, mặc. Ta chỉ thương yêu họ thôi.»

Sự kiếm đồng tiền một cách rất khó khăn ở chốn thôn quê đã làm cho chàng ngẫm nghĩ về sự tiêu dùng hoang phí của mình và do đó chàng bớt đi được cái tính xa hoa. Chàng nhớ những đêm trác táng tiêu phí hàng dăm ba chục mà chàng ân hận : «món tiền ấy có thể giúp nhiều người nhà quê sống sung sướng cả một cuộc đời»

Điều nghĩ ngợi ấy làm cho Nhân không tiêu những cái vô-ích, để có đủ tiền mà rộng rãi với những người

65 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

nghèo có việc phải giao thiệp với mình.

Một khi mà con người ta đã sống thuần bằng tình thương và tình yêu thì linh-giác sáng suốt lạ. Lòng người không còn gì là bí mật đối với Nhân nữa. Nhân đã lấy lòng mà hiểu lòng cho họ rồi.

Trong một cuộc tổ-tôm, ai tham-lam hay ai gắt gỏng. Nhân chỉ mỉm cười tha-thứ. Và nhiều khi, chàng ù nhiều quá, chàng lại thấy thương những người chỉ rình rình bóc lột mình. Vì thế, nếu ai ít ù, đến quân ăn, chàng có phỗng, xin chàng cũng thôi ngay.

Tri-Quang thấy thế một hôm hỏi chàng :

- Đã thế thì ông còn đánh làm gì ?

- Tôi đánh để cho vui bàn bạc, tôi đánh bởi vì có tôi, các ông ấy mới thích.

Rồi chàng cười khà khà :

- Làm được cho người khác vui, cũng là một bổn phận rất thú vị của chúng ta đấy.

Những dân cư làng Láng, cứ buổi sáng cơm xong là có cái lệ ra họp nhau ở một quán nước gần dốc Mọc, uống nước trà tươi. Thôi thì ở đây việc làng, việc nước, việc cửa, việc nhà đều đem ra bàn cãi âm-ỹ. Muốn biết

những tin tức ở trong làng, cứ ra đây. Cả Hoàn gọi khôì hài cái quán nước ấy là tòa báo Đông Phương.

Nhân không nghiện nước trà tươi, nhưng những buổi sáng đẹp giới, chàng cũng chống ba-toong ra hàng nước góp chuyện. Nhân thừa những lúc ấy, nói cho mọi người biết những điều thường thức cần biết, và nếu có ai có việc kiện-cáo gì thì chàng chỉ lới cho họ để khỏi tốn tiền.

Những lúc ấy, Nhân thấy mình cũng là một người nhà quê cùng sống cuộc đời cực nhọc và dản dị của họ, cùng rung lên những điều họ rung, cùng cảm những điều họ cảm.

Rồi thì chàng có cái cảm tưởng họ là ruột thịt với mình.

Từ trong đáy lòng của chàng, như có hương thơm của một bông hoa quý nào bốc ra làm cho đời chàng có nhiều ý nhị.

Chàng đem so sánh cuộc đời ngày nay với cuộc đời ngày trước, chàng hối-hận rằng đã về đây muộn quá để cho bao nhiêu năm đẹp để trôi đi. Chàng thấy ân hận cho những ngày tháng chàng chỉ sống cho nhân-dục, chứ không như ngày nay sống thuần bằng tâm linh.

Nhà Nhân ở giữa thôn Hạ trong một khoảng đất hơn một sào trồng nhiều thứ cây ăn quả. Trước cửa nhà là một cái vườn rau rộng lúc nào cũng xanh tươi.

Bất cứ sáng nào Nhân dậy sớm đến đâu Nhân cũng đã trông thấy những người nhà quê quần xắn quần gỏi làm việc, nói cười vui-vẻ. Và buổi chiều, khi ở bàn giấy ngừng đầu ra, Nhân cũng thấy họ tưới xén. Họ đã dạy Nhân một bài học về cần lao.

Nhà này làm theo lối cổ, ba gian hai trái ngăn ra làm buồng.

Nhân kê cái bàn viết ngay gian giữa. Nhân đem vào đây một ý-nghĩa trọng đại : mình về đây chỉ cốt làm việc. Một gian buồng chàng kê giường ngủ, còn một gian thì Nhân để cho Tiệp, người trai-trẻ đã tìm đến chàng để xin làm đệ-tử. Nhân để cho Tiệp làm cái công việc như là thư ký riêng. Và, những lúc rỗi rãi, Nhân lại giảng cho Tiệp những điều thiết hơn, hay những tư tưởng đẹp. Nhân lại chọn những sách cho Tiệp đọc, và luôn luôn khuyên Tiệp phải chăm chỉ.

Trong thầy trò có một hòa khí và một hiểu biết nó làm cho sự chung-đụng có một vị thơ.

Sự dùng thì giờ của Nhân ở đây, là của một ân-sĩ đã chán ghét sự đời. Sáng sớm sáu giờ dậy, Nhân tắm rửa, tập thể thao, rồi ngồi vào bàn viết.

Mười một giờ, Nhân thơ thẩn ra bụi xương rồng trước cửa nhìn trời nhìn đất, nhìn những cuộc sống ti-tiểu của chim muông sâu bọ sống quanh mình để chờ cơm, và chờ những báo chí đem ở Hanoi vào. Cơm xong, đọc báo, ngủ trưa đến hai giờ dậy, lại viết, lại đọc sách. Năm giờ là chàng cầm gậy đi thơ thẩn khắp đồng ruộng, khắp các vườn rau, hoặc trên đường dựa lên đến Cầu giấy. Những lúc ấy thì Thường và Tri-Quang thường đón chàng ở đường cùng đi chơi nói chuyện. Hai người này biết chàng vào đây là cốt để làm việc nên không dám đến chơi luôn. Chỉ gặp nhau một lát những lúc buổi chiều.

Hôm nào, trời xấu thì Nhân sang chơi nhà ông bà Dần hay nhà ông đội Dục. Nhân cũng đã biết ăn trầu và đã biết nói những câu quê mùa nó hợp với sự hiểu biết của mọi người.

Bảy giờ rưỡi là chàng ăn cơm. Nghỉ nửa giờ, rồi lại vào bàn giấy. Những đêm mỗi mết, Nhân rủ người đánh tổ tôm hoặc bỏ tiền ra cho họ hút thuốc-phiện để nghe truyện họ. Nhân ở được ba tháng thì mùa rét đến. Soi gương, thấy người đầy ra, Nhân nhìn mình một cách

69 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

đắc-chí, rồi nói với bóng :

- Ủ, có xa đàn bà, xa Hanoi thì mày mới được thế này, chứ ở Hanoi, tao thấy cái vẻ mặt của mày lúc nào cũng bồn khoăn như ở địa-ngục ấy.

Rồi dò xét bên trong, chàng thấy cái đạo của mình đã bắt đầu đi sâu vào con đường đẹp đẽ. Chàng tự nhủ : nếu cử thế này mãi thì chẳng mấy chốc ta đi đến được cái thực hiện của bản ngã đấy.

Chỗ ăn của chàng, chàng chỉ nói cho có hai người biết : Quang và Thân, hai thi sĩ. Tuy họ còn trẻ tuổi, nhưng Nhân đã nhận thấy ở họ một thiên tài.

Nửa tháng sau khi Nhân đã dọn vào đây, hai người vào chơi. Thoạt mới nhìn thấy gian nhà chìm trong cái im lặng tiêu sơ của thôn quê, hai người đồng thanh :

- Anh ở thế này, mà chịu được ư ? Chúng tôi thì chỉ ba ngày là phải cú, buồn lắm. Anh không thấy lòng trống trải ư ? Những khi mưa dầm thì làm thế nào ?

- Tôi thấy lòng giàu lạ. Mưa dầm thì sống với mưa dầm chứ sao !

- Anh chơi bởi là thế mà anh tu được thế này thì khiếp quá, thật buồn như dữ !

- Tôi cần phải hàm dưỡng.

- Không, anh đã sống một cuộc đời phá-phách, anh đã chán cái ồn ào rồi, chứ chúng tôi chưa được sống, chúng tôi chịu không thể ở đây.

Những ngày ấy thì ôi thôi ! nhà Nhân như mở hội. Rượu chè, phiện-phò, bàn luận và ngâm thơ vang lên khiến hàng xóm không hiểu sao thường ngày Nhân ít nói mà bây giờ bỗng vui như thế.

Nhưng lần sau, Quang và Thân vào thì các cụ thấy vui cũng kéo lại. Ai cũng đến với một bộ mặt hân-hoan. Nhân bảo các bạn :

- Đây, các anh xem, cái bí-quyết sống vui vẻ ở đời có khó-khăn gì đâu. Ấy thế mà tôi phải mất bao nhiêu kinh nghiệm và đau đớn mới tìm ra. Cái bí-quyết ấy là gieo rắc sự tử tế chung quanh mình để gặt lấy những cái vui-vẻ mình đã ương mầm. Mới nghe thì tưởng rằng dễ dàng lắm. Nhưng để được một chút lòng vào, khó lắm thay.

- Phải ! đã bao bắn khoả với bao tu-luyện mới thừa được chút lòng để đề vào. Chúng tôi chưa được, chúng tôi tự biết thế, bởi vì chúng tôi còn nghĩ đến chúng tôi nhiều quá.

- Các anh chóng hiểu đây, chỉ chịu khó quên mình, quên cái mình tham-lam và thấp hèn đi một tí thôi.

Nhân lại giắt Quang và Thân sang chơi nhà ông bá Giàn, nhà Tri-Quang, nhà Thường. Quang Thân gặp Tri Quang và Thường cũng yêu ngay :

- Anh khéo chọn ở đâu những người bạn tốt thế ?

- Tình cờ đưa lại đây thôi.

Quang, Thân rủ Nhân ra Hanoi, Nhân nhất định không ra. Chẳng những thế, Nhân lại còn dặn hai người đừng nói cho ai biết chỗ ở của mình vì chàng rất sợ có người vào quấy rầy, rồi phá cái yên-tĩnh của chàng.

* * *

Cái điều chàng sợ hãi ấy một hôm đến. Lúc ấy, chàng đã vào đây được gần hai tháng rồi.

Hôm ấy, giờ nằng gắt. Những đám mây trắng hạ thấp như đèn xuống những mái nhà giành. Nhân đang lẩn mẩn bẻ gai những cây xương rồng để nhìn nhựa chảy thì bỗng nghe có tiếng rú vui-mừng :

- Nhà đây rồi ! Thế mà tìm mãi.

Nhân chưa hết sự kinh-ngạc thì một cái áo màu đã tiến đến ôm ghì lấy chàng :

- Tại làm sao anh lại đi biệt như thế ?

Mấy cô gái quê ở vườn bên trông thấy hai người ôm nhau, cười khúc khích.

Nhân cau mặt :

- Hồng, buông ra, không người ta cười cho kia kia.

Hồng nhìn Nhân nói ngay :

- Em đã hiểu rồi ! Em vào đây để báo cho anh một tin mừng và để từ giã anh, rồi em lại đi ngay, chứ em không quấy rầy anh đâu.

Hồng là một cô đầu, dan-dίου với Nhân gần một năm nay cho đến cái ngày nàng nhận được tờ giấy hai mươi đồng với một bức thơ vĩnh biệt. Nhân nghe thấy thế, thở ra một cách khoan-khoái :

- Ai báo cho em biết nhà đấy ? Lại cái thằng Quang chứ gì. Hôm nay...

- Anh đừng trách anh ấy, tại em khẩn-khoản mãi. Em sắp đi Sai-gon, em tưởng tượng phải xa cái đất này chưa biết bao giờ về mà không được gặp anh thì khổ quá.

73 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

- Em đi Saigon làm gì ?

- Ngày kia em lấy chồng, rồi em theo chồng em đi.

- À, thề là em báo cái tin mừng lấy chồng cho anh biết đấy ?

Hồng đặt tay vào ngực Nhân :

- Tuy anh không yêu được em, nhưng em biết rằng không người nào cầu mong cho đời em sung sướng bằng anh. Người chồng em tử tế và yêu em lắm.

Nhân nắm chặt bàn tay Hồng :

- Em biết lòng anh lắm. Anh sở dĩ không yêu được em, có phải tự anh đâu.

- Em hiểu rồi. Không tại anh, không tại em. Chỉ tại trời. Chúng ta không có duyên-số với nhau.

Hồng nói xong dơ dớn nước mắt. Nhân vội khuyên giải :

- Ô hay ! sao em lại khóc ? Em đến báo cho anh biết một tin mừng, tại làm sao em lại làm cho anh buồn. À chồng em là người thế nào ? Làm gì ?

Hồng lau nước mắt :

- Chồng em là một người đàn ông.

Nhân kéo Hồng vào nhà, lấy ghế mời ngồi rồi chàng ngồi xuống cạnh :

- Ô hay, người chồng nào chả là một người đàn ông !

Hồng cúi đầu suy-nghĩ một lát, rồi ngừng lên với hai con mắt đắm những buồn rầu :

- Em lấy chồng đây là để yên thân. Em chìm nổi nhiều rồi ! anh còn có lúc mỗi-một hướng-hồ một người đàn bà như em. Chồng em buôn hàng tơ lụa ở Saigon, một người xoàng thôi, nhưng hiền lành và rất thương em.

Nhân thấy lòng băng-khuâng :

- Thôi em... Đừng nghĩ đến quá-khứ nữa. Và cũng đừng tưởng... đến những cái... không nên tưởng đến nữa. Anh thấy em có chỗ yên thân, có một người chồng có thể đem lại hạnh phúc cho em là anh mừng rồi.

Hồng nhún vai :

- Yên thân ?... Vâng. Nhưng, hạnh-phúc ? Không phải cái điều người ta muốn mà được.

Nhân nắm hai tay Hồng cầu khẩn :

75 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

- Thôi em. À... độ này, anh ở đây chẳng tiêu-phà gì, gọi là có cái quà để biếu em trong khi em đi lấy chồng.

Chàng nói xong, toan đứng dậy, thì Hồng vội giở lại :

- Thôi anh. Anh muốn cho em tiền chứ gì ? Đừng thế, em buồn. Rồi cái cuộc em vào thăm anh hôm nay không có cái nghĩa của nó nữa ! Em chỉ muốn trông thấy mặt anh một lần trước khi em đi lấy chồng. Rồi sau khi lấy chồng rồi, có trông thấy nhau, chúng ta chỉ là khách qua đường bởi lúc ấy em đã có cái bổn phận đối với chồng em rồi.

Nhân không ép :

- Thôi thế em ở đây ăn cơm với anh gọi là bữa cơm rau từ biệt.

- Điều đó thì em xin vâng ngay. Từ sáng đến giờ, em chưa ăn gì, đói lắm.

Hồng đứng dậy để nén những cảm-giác :

- Chà ! cái nhà anh bày đẹp nhỉ ?

- Vâng những đồ đạc như trước đây thôi.

- Nhưng vào nhà anh, người ta biết ngay chủ nó sống bằng tư-tưởng. À, em phải xuống bếp xem có những gì

ăn nào ?

Nhân giữ lại :

- Thôi, phí thì giờ đi.

- Độ này, anh viết được nhiều chứ ? Em nghe anh Quang và anh Thân nói anh viết hay lắm cơ mà. Có đoạn nào hay, anh đọc cho em nghe. Chúng ta tuy không gặp mặt nhau nữa, nhưng em thì còn gặp anh ở trong sách của anh.

Lại nhìn gian nhà trống-trải :

- Anh Quang nói với em độ này anh không dan-dúu với một người đàn bà nào, phải không ?

Nhân gật đầu.

- Thế anh không buồn ư ? Cô quạnh thế này mà anh chịu được ư ?

- Anh sống với anh.

Hồng nhìn Nhân một lúc lâu :

- Lòng những người như anh cần phải đem cho; bây giờ, anh mệt-mỏi, anh nghỉ thế đấy thôi, chứ kiếp anh thì thế nào cũng phải yêu, yêu ghê gớm nếu gặp người

vừa ý. Bây giờ, anh cố ru ngủ lòng anh, nhưng coi-chùng khi nó thức dậy. Em thì rất tiếc em gặp anh trong khi lòng anh mệt-mỏi quá.

Nhân để ngón tay vào cằm Hồng :

- Đã bảo đừng nhắc đến quá-khứ mà ! Không biết lòng anh bao giờ nó thức dậy nhưng bây giờ anh thấy nó ngủ thế này thì anh sợ lắm, thành thoi lắm, em ạ !

Hồng ngần ngừ rồi mới nói :

- Em lo cho anh lắm. Nếu chuyện này mà anh thất-vọng nữa... Anh bây giờ đã thu hết sức mạnh của lòng về rồi, mà cái sức tập-trung bao-giờ cũng mạnh lắm. Nếu khi phóng ra mà không gặp đất, anh sẽ... bị ngã đau. Em lo cho anh quá.

- Em đừng lo. Anh không yêu nữa thì còn bao giờ thất-vọng nữa.

Hồng lắc đầu một cách hoài nghi :

- Nhưng người như anh sống ở trên đời mà không yêu thì còn làm gì ?

- áy thế mà anh không yêu nữa đây. Anh để hết sức-lực và thì-giờ vào sự trước-tác.

- Trước... tác phải có tình yêu. Người ta không thể viết được văn hay bằng một tấm lòng khô khan, anh chẳng thường nói với em thế đấy ư ?

- Anh không yêu gái, nhưng anh yêu mọi người mà yêu mọi người thì không bao giờ thất vọng cả.

Nhân nói xong cười khà khà :

- Nào em còn nói gì nữa ?

- Như thế thì nó không sôi nổi mà anh thì phải sống những cuộc đời sôi-nổi. Khi thoát gặp anh, tâm-linh của em đã báo cho em biết như thế.

- Có lẽ có lúc ấy tâm linh của em nó nhầm.

- Em cũng mong như thế. A !anh có cái ảnh nào cho em một cái.

- Ông láng giềng của anh là một ông thợ ảnh. Ông ấy vừa mới chụp cho anh nửa tá 9x12. Độ ày anh béo và tỉnh táo, chứ không đăm-chiêu như trước nữa nhỉ ?

- Ấy đăm chiêu như trước, em trông lại đẹp hơn. Cái béo của anh ngày nay nó thế nào ấy.

- Ô hay, tại làm sao em lại kỳ quái như thế ?

79 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

Nhân lại phía bàn giấy, mở ngăn kéo đem ra một cái hộp, cầm một chiếc ảnh đưa cho Hồng.

- Anh phải ký cho em một chữ vào đây thì nó mới quý chứ !

- Em anh cũng lại cầu-kỳ mất rồi.

Sự vào thăm của Hồng và thứ nhất những lời nói của nàng làm cho Nhân phải băn-khoăn nghĩ ngợi mãi mãi. Chàng nhận thấy gái giang hồ như Hồng có nhiều chỗ đẹp-đẽ quá. Và chàng tự hỏi mãi mình tại làm sao không yêu được một người như Hồng. Chàng ôn lại cuộc tình duyên của mình với Hồng. Chàng thấy cứ xa năm mười ngày thì chàng lại nhớ, nhưng gần nàng độ hai ngày thì chàng đã chán, chán lắm rồi. Cái chán không biết tự đâu, chứ không phải tại Hồng. Hồng đối với chàng lúc nào cũng sớt-sắng, cũng đáng yêu.

Lúc ấy, chàng thấy chịu không hiểu được lòng mình ra làm sao.

Một hôm cũng vào buổi trưa, Nhân đang hí-hoáy đào dun để đi câu cá, thì Tri-Quang đến, đến với một bộ mặt buồn rầu. Nhân đặt ống bơ dun đứng giậy theo bạn vào nhà. Chưa kịp ngồi, Tri-Quang đã nói ngay :

- Em có một việc, chỉ có thể anh giúp được mà thôi.

- Thì việc gì, chú cứ nói đi, sức tôi có thể giúp, tôi xin thề giúp chú.

- Việc này nó khí dài một tí, em phải kể hết thì anh mới có thể hiểu được. Và nên thế nào anh bảo em. Em xin thề anh bảo thế nào em xin nghe theo như thế. Nhưng

trước em phải nói thật cho anh biết truyện và những cảm tưởng của lòng em.

Nhân châm thuốc lá :

- Tôi xin nghe, nghe với tất cả sự chăm chú của một người bạn muốn giúp cho một người bạn.

- Xin anh nói là một người anh.

- Ừ ! thì là một người anh.

Tri Quang mân mê quyền sách ở trên bàn một khắc rồi nói :

- Năm ngoái, em yêu một người, yêu ghê lắm. Người ấy là một cô đầu hát ở Cầu Giấy. Em đeo đuổi trong một năm trời. Anh tính một người nghèo như em mà đeo đuổi một cô đầu hát trong một năm trời, thì biết bao nhiêu nhục nhằn khổ sở. Chúng em sắp lấy nhau, em bảo y về làng để cho tiện việc cưới xin và để cho được cái tiếng với làng nước, thì trong thời kỳ ấy, em bỗng bắt được một cái thư nặc-danh nói cho biết hiện nay y đang vui-thú với một người nhân-tình ở đây. Em đã toan ném bức thư đi mà không nghĩ đến, nhưng anh lạ gì lòng một kẻ yêu-đương. Đúng giờ nói trong thư, em tìm đến chỗ hẹn hò của hai đứa thì em gặp, gặp thật! Em tưởng có thể giết được cả hai. Nhưng lạ thay là cái

lòng yêu, khi thằng đàn ông chạy rồi, còn trơ lại con đàn bà, trơ lại người yêu của em, em thấy yếu quá, nhục quá. En đau, em đau ghê-gớm, yêu mà em bỏ, đau đớn khô-sở mà bỏ, em không thể chịu nhục được. Nó đi biệt trong một năm. Trong cái năm ấy, lúc nào em cũng nhớ đến nó, nhớ đến để mà khổ. Em vừa sắp quên đi thì đêm qua, em đi ở Cầu-Giấy, em lại gặp nó. Lòng yêu đã chết bỗng sống lại, sống lại mạnh-mẽ hơn xưa. En thấy em có thể quên tất cả tội lỗi cho nó. Anh bảo em có nên yêu một đứa như thế nữa không ? En biết rằng yêu như thế thì khổ sở lắm, nhưng không yêu lại khổ hơn !

Nhân chưa kịp trả lời thì Tri-Quang lại nói :

- Nếu anh bảo em nên yêu nữa thì anh phải giúp em. Nó biết tiếng anh, chỉ anh nói là nó nể, chỉ anh mới có thể hàn gắn mọi tình đã gãy nát của chúng em lại được thôi. Anh bảo thế nào, em xin theo anh. Nếu anh bảo thôi thì thôi, từ nay em không đi hát nữa, và cũng không yêu ai nữa. Bởi em cũng không thể yêu ai được nữa.

Đứng trước cái trường-hợp này, Nhân nghĩ ngay đến lời nói của Hồng.

- Nếu có phải... chú cần yêu thì tôi xin giúp chú. Nếu có phải chú tìm thấy hạnh-phúc trong cái yêu ấy thì tôi tiếc gì một lời nói.

83 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

- Hạnh-phúc thì chưa biết, nhưng cần thì em cần lắm. Em chỉ có thể sung sướng trong khi yêu nó, chứ một năm nay, em có thấy cái gì là vui đâu.

- Tôi chỉ lo người ta không yêu chú nữa.

- Ấy em cũng chỉ lo như thế. Cho nên em mới phải nhờ anh. Anh giảng-giải cho nó nghe thì họa chẳng nó hiểu. Tối hôm nay, xin mời anh đi hát với em. Em cũng biết anh ghét hát lắm rồi, nhưng vì... hạnh-phúc của em.

- Được rồi, nghỉ một đêm có sao. Rủ Hai Thường và Cả Hoàn đi với chúng ta nữa cho vui.

- Vâng, em đã bảo hai người rồi. Em định nếu nhờ anh không được thì đêm nay, em cũng lên. Em thử... cố nổi lại tình xưa xem sao ? Nhưng có anh thì chắc lắm.

- Nhưng chú phải nói cho tôi biết, hôm qua nó gặp chú, nó thế nào ?

- Nghĩa là cũng như những quan viên khác mà em thì chẳng nói gì.

- Nhưng xem trong ý-tứ ?

- Lúc ấy, em loạn lên, còn xét gì được. Anh lên thì rồi anh sẽ biết.

- Nhưng tôi cần phải nói trước : Nếu tôi xét thấy người khá có thể biết nghe thì tôi mới nói, chứ kẻ tầm-thường thì nói làm gì, vô-ích.

- Xin vâng.

* * *

Nhân mặc quần áo xong, mở lọ nước hoa mà đã lâu nay chàng không rờ đến, rồi lẩm bẩm một mình :

- Hôm nay, mình bỗng dựng thành ra ông tơ đi se lại cái duyên đã đứt đây.

Tám giờ, chàng đi xe lên Cầu-Giấy, vừa đỗ ở cửa nhà số 10 thì cả bọn anh em đã ồ ra.

- A ! huynh-trưởng đã đến !

Chi, người yêu của Tri-Quang lúc ấy đang tiêm thuốc phiện cũng vắt tiêm chạy ra xoăn-xoe.

- Biết tiếng không bằng gặp mặt, nhà ta hôm nay thế nào lại không được nghe một vài câu thơ của nhà thi sĩ.

Nhân cười :

- Mà tôi thì thế nào chẳng được nghe cái giọng véo-von của một danh-ca mà ông Tri-Quang đã từng khen-

ngợi với tôi.

- Ông ấy quá khen em đây chứ.

Nàng nói xong lườm Tri Quang, Tri-Quang buồn rĩ ngồi lặng im không nói gì.

Chi năm nay chừng khoảng hai mươi dờ lại, người mảnh-khảnh, trông cũng dễ coi, nói năng có vẻ từ tốn. Cái vẻ từ tốn ấy lại càng rõ-rệt vì cô Lan và cô Đức là hai cô-đầu rệu ở đây mất dạy một cách không thể tả.

Đứng đắn như Nhân mà cũng bị hai cô vò đầu và béo mũi máy lần, nhưng Nhân chỉ thản nhiên, chẳng mắng mỏ gì. Chàng tự nhủ : «mình cứ tử tế rồi chúng nó sẽ hiểu. Chúng nó tiếp những con người bất lịch-sự quen rồi. Vả mình có bao giờ lên đây nữa mà cần. Quan viên trên này toàn những kẻ bất lịch sự và đùa nhả, nên chúng nó nhờn. Thôi mặc chúng nó. Miễn là mình giúp được việc cho bạn rồi mình về.»

Các khố chơi Nhân đều giỏi cả. Đánh mấy khố trông thì Chi đã biết ngay là người nghe hát xành. Chi hát không hay và khuôn khổ còn lỗi cả, nhưng Nhân vì muốn lấy lòng nàng cho có thiện-cảm để chốc nữa nói cho dễ cũng «chát» khen ít nhiều.

Nghe xong hai bài, các anh em mới lại bên khay đèn. Chiρά gương soa lại cái mặt phấn, rồi cũng lại ngồi gần Nhân.

Nàng đỡ lấy cái tiem ở tay Nhân :

- Để em tiem đỡ ông. Thật đã lâu lắm, hôm nay em mới lại thấy có một người đến đây nghe hát, còn mọi ngày người ta đến toàn để đánh trống.

...

Chi mỉm cười nhìn Nhân. Nhân cũng mỉm cười. Hai cái mỉm cười tùng-đảng. Nhân đã biết Chi có thiện cảm với mình.

Tri Quang thì cứ nằm lịm ở một bên giường đôi-diện với Chi, không nói không rằng, chỉ hút, hút rất nhiều.

Nhân trông lấy chàng buồn, nổi lòng thương. Chàng lại nhận luôn thấy ở trong cái tình yêu ấy có một cái gì đẹp đẽ. Nhưng đến khi nói vài ba câu chuyện với Chi, chàng nhận thấy rằng Chi không có đủ tâm-hồn để hiểu một cái tình yêu cao-thượng và xa xôi như thế. Chàng biết rằng nếu mình có nói thì cái tình duyên ấy cũng chỉ chấp nổi lại được trong ít ngày, và thế nào nó cũng không được đậm thắm như trước. Chàng đã toan không nói, nhưng thấy bạn buồn quá, chàng lại tự nhủ : «ôi

kiếp người sống được bao nhiêu, yêu được ngày nào là lợi ngày ấy. Bạn ta dù sau có đau đớn, nhưng ít nhất cũng đã được sống những ngày sôi-nổi.»

Chàng biết Tri Quang bao giờ cũng dặt cái ảnh của Chi ở trong ví, chàng liền thò tay vào áo bạn lôi cái ví ra, tìm chiếc ảnh đưa cho Chi xem :

- Em đã thấy chưa, cái tình yêu của một nhà văn ? Trong một năm trời nay, anh Tri-Quang anh ấy đau đớn mà không một phút nào quên em cả.

Chi giằng lấy chiếc ảnh toan sẽ đi thì Nhân trùng mắt:

- Nếu em sẽ cái ảnh ấy, thì em là một người đàn-bà không có lòng. Em sẽ được bức ảnh, nhưng em có làm mờ được cái hình ảnh của em mà bạn anh vẫn thương em ở trong cái ngực này không ?

Chi bỗng cúi gầm mặt xuống khóc nức nở. Nhân chờ khi Chi đã dịu, mới nhắc lại cho Chi nghe những lời mà Tri-Quang đã đến nói với mình ngày hôm nay, rồi kết luận :

- Bạn anh yêu em một tấm tình chân thành, tại làm sao em lại lấy cái tình cô-đầu quan-viên mà đối xử lại ? Tang chứng đây chắc chắn là em được yêu rồi. Tại làm sao em không biết yêu những con hổ mà lại chỉ muốn

yêu những con chó trong loài người ? Thôi, những chuyện trước không nên nghĩ đến nữa. Em chỉ nên nhìn đến cái tình yêu mênh mông của bạn anh đối với em, rồi em nên tự nhủ em là một người sung-sướng nhất trên đời. Em thử nghĩ coi một cái tình yêu mà đến quên được tất cả những tội-lỗi ghê-gớm của em thì nó to tát biết chừng nào ? Đồng tiền, phân bạc tuy quý thật đấy, nhưng nó không làm sung sướng con người ta đâu. Ở kiếp giang-hồ, điều này chắc em hiểu hơn ai hết.

- Em hiểu, nhưng..

- Nhưng làm sao ?

Nhân liền kéo tay Tri Quang ngồi dậy, rồi du chàng sang phía Chi :

- Thôi làm lành nhau đi, và chú nên nhớ hạnh phúc phải cần đến những sự nhượng-bộ để bảo toàn. Cây tình ái cũng như cây ăn quả, mỗi người vun vào một tí thì nó mới sống lâu. Nếu mỗi người bới ra một tí thì nó sẽ bật gốc, nó sẽ chết.

Nhân cũng thừa biết rằng Chi chỉ cảm động trong một lúc, chứ lòng nàng đã cần cỗi rồi, nhưng bạn cần phải có cái ảo ảnh ấy để sống, biết làm thế nào. Chàng tự nghĩ : «thôi hãy sướng trong ít lâu, sau này khổ cũng

chưa muộn. Cái khổ bao giờ cũng sẵn chờ người ta, tránh được nó ngày nào là hay ngày ấy.»

Chi đã gục đầu vào lòng Tri-Quang. Mắt Tri Quang sáng ngời những hoan lạc. Nhân thấy thêm cái địa vị của bạn lúc bấy giờ, mặc dầu chàng biết rõ ngày mai chờ bạn là cái khổ và cái đau. Lúc ấy, chàng cũng thấy tâm-hồn mình tràn ngập một vui-sướng, chàng se-se ngâm :

Thấy người sung sướng quên mình cô đơn.

Lan và Đức tiến lại bên chàng :

- Anh ngâm hay nhĩ ? Ôi, nước hoa thơm quá. Già rồi sao mà còn dĩ thế ? Anh cô quả cô-độc thì anh nhân tình với em.

Nhân nhìn Lan bé loắt choắt, tóc còn cài lược, đem lòng ái ngại, chàng nói bằng một giọng nửa đùa, nửa thực :

- Có yêu em như con thì yêu được, chứ yêu như nhân tình thì chịu. Mà cái tình cha con lại bền. Có chị nào muốn làm con anh thì làm.

Lan và Đức hiểu làm sao được cái thâm ý ấy.

...

- Không, ba con thật thì ba, chứ ba con nhân tình thì chịu.

Ấy thế rồi chúng quen mồm, cứ gọi Nhân bằng ba. Mà Nhân thì thương hại chúng, cũng mơ hồ thấy lòng mình yêu chúng như một người cha đại lượng yêu đứa con tội-lỗi thật.

Chàng chẳng hoạnh hợ ai, ai phải cũng cười ai trái cũng cười. Nhưng chị em cũng thừa biết vì chàng có lòng thương người mà thế, chứ không phải chàng ngu đàn gì. Thường chơi đứng đắn, không nghịch ngợm, nhưng Hoàn thì không bao giờ yên mồm, yên tay. Nhiều khi Nhân thấy Hoàn làm tội Lan, Đức quá, Nhân lại phải can.

Gần mười một giờ thì người chủ đến xin phép để hát một châu nhà trong nữa, Hoàn không nghe, nhưng Nhân vội can :

- Thì ông phải để cho người ta sống chứ. Thôi thương nhau là hết. Chúng mình ở đây nói truyện với nhau thế này là vui rồi.

Rồi chàng đuổi Lan và Đức vào nhà trong :

- Hai em cứ vào đi, các anh không giận đâu, vào đi, không quan viên họ không biết điều như các anh, họ lại

rồi về thì thiệt châu hát. Lan, Đức vào một lát, rồi lại ra, rồi không dám sầm sỡ như trước nữa, rồi tần ngần thót ra :

- Chúng em chưa thấy ông quan viên nào tử tế như ba.

Hoành nói ngay :

- Đã là ba thì phải xưng con, chứ lại xưng em.

- Ủ, thì con.

Nhân hôn vào mà mỗi người một cái :

- Thế bằng lòng làm con ba thật ư ?

Cả hai gật đầu.

- Thế thì ba bảo phải nghe. Vào trong nhà đi, không khách người ta rồi về thì thiệt châu hát.

Hoành mòi, Thường mòi, thành ra Nhân đi hát luôn hai châu nữa, nhưng bao giờ cũng độ mười hai giờ thì về, chứ không ngủ lại, ai giữ thế nào cũng không được. Cô đầu Cầu-Giấy phần nhiều xấu, lại hỗn láo, lại ngu dốt, nhà cửa lại bản thủ chẳng đem đến cho Nhân một chút mỹ-cảm gì về người đàn bà. Chàng chỉ thấy thương hại họ như thương những người cơ-khở ở quanh mình. Càng thương hơn, bởi vì họ là đàn-bà yếu đuối chỉ biết nép đầu dưới cái định-mệnh tàn-khốc nó giáng lên đời họ những nhát búa ghê gớm. Phần nhiều chị em ở đây vì tiếp những quan-viên quê-kệch, không có cái phong thái của cô đầu Khâm thiên, Vạn thái. Họ đều ăn mặc rất xoàng xĩnh và không biết trang điểm. Ở ai, Nhân cũng nhận thấy một lối sỗ lá vặt nó khiến chàng ái ngại cho cuộc đời hư hỏng của họ.

Cuộc đời của họ nhiều khi làm cho Nhân không cầm nổi nước mắt. Họ gần giống như con vật rồi, chủ đánh đập, quan viên hành hạ, ăn uống lại kham khổ, thân thể lại bệnh tật, bao nhiêu nỗi thống khổ của kiếp đàn bà bị đọa đày phơi ra rõ-rệt dưới con mắt nhận xét của Nhân là người đến đây không phải để tìm cái vui như trước nữa. Vì thế, dù chị em ai thế nào, chàng cũng tha-thứ, tha-thứ hết. Chẳng những chàng tha thứ, chàng còn tự nhủ : «đời họ nhiều đau khổ, ít những phút vui, mình đã đến đây, mình chẳng đem được cái vui cho họ thì mình

93 | Bổng Hạnh Phúc Tập 1

cũng đừng nên làm cho họ phải tủi».

Đối với cô nào, chàng cũng ngọt ngào, và nếu Hoàn có vì thấy họ vô lễ mà mắng mỏ thì chàng lại sẽ bảo :

- Thôi ông, thương họ là hết. Những sự áp bách và cái cảnh ngộ nhơ-nhuốc của họ đã làm cho họ không hiểu được cái tử tế nữa.

Nhân vì nể bạn mà đi, chứ mỗi khi đi về chàng lại chuốc cho mình bao nhiêu cái bứt rứt, bao nhiêu cái buồn rầu.

Nhiều cô thấy chàng sang và hình như có tiền, muốn bắt nhân tình, chàng chỉ xoa má rồi bảo :

- Anh coi các em như con thôi.

Trước các chị em còn cười rộ lên vì cái câu nói mà họ cho là khôi hài ấy, có cô lại đánh cầu chàng vì câu ấy nữa, nhưng sau thấy chàng vẫn thản nhiên, vẫn tử tế, vẫn hồn hậu, vẫn hết sức bênh vực các cô, vẫn không bao giờ đùa nghịch và cợt nhả các cô đều gọi chàng bằng ba.

Số tiền hát ở đây chỉ chi có ba đồng, nhưng lần nào, chàng cũng khuyên anh em nên cho họ bốn đồng :

- Một đồng nữa là bao, hờ các ông. Tôi vẫn biết cái tiền này chi thì nhà chủ được, nhưng nhà chủ có khá thì họ nói rộng tay với con em. Đấy ông xem, tiền cửa, tiền nhà, tiền đèn, tiền trà nước, ba đồng bạc một đêm, còn bao nhiêu đâu.

Đấy là đôi với các nhà chủ, còn như đôi với chị em thì ai xin dăm ba hào, một đồng chàng cho ngay. Chị nào ốm đau, chàng lại mách thuốc cho nữa, và có một lần thấy một chị đau mắt nặng quá, đang đêm, chàng về nhà lấy thuốc đau mắt lên dỏ cho.

Cái cử chỉ tử tế của một ông khách không đùa nghịch ai, không mắng mỏ hành hạ ai làm cho nhiều chị em nghĩ ngợi. Rồi dần dần một kính trọng vây-bọc lấy chàng. Những cô xưa kia gọi chàng bằng ba một cách khôì hài, nay đã bắt đầu gọi bằng một giọng tin-tưởng. Sự đứng mực và thứ nhất cái lòng thương mênh-mông nó toát ra ở cử chỉ chàng làm cho họ không nhìn thấy cái tuổi-trẻ của chàng. Trong bọn chị em nhận làm con nuôi chàng ấy có chị Quế là người có tiếng là du côn nhất phố Cầu giấy. Trước đây mấy tháng, hình như cô ta đã bị Hoàn đánh cho một trận nên thân.

Thường thoạt mời Nhân vào nhà số năm thì Nhân liền bị Quế dùng đủ các lối lả-loi để trêu ghẹo. Thấy Nhân cứ thản nhiên Quế lại ngờ rằng chàng khinh mình.

95 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

Giận, Quế nói đủ cả các câu mát-mẻ để châm chọc. Tri Quang thấy Quế cứ láo lếu mãi với người mà mình quý trọng, đã đâm cẩu sấp sửa bặt tai, thì Nhân kịp ngăn. Không đánh nữa, nhưng Tri Quang đuổi nàng ra khỏi cửa, không cho ở trong nhà.

Thấy cái bộ-điệu của Quế lúi lũi bước ra, Nhân không cầm nổi lòng thương. Không muốn làm mất lòng anh em, và lại thấy cần phải an-ủi Quế, chàng tiêm một điều thuốc cho Hoàn hút rồi đi ra. Thấy Quế thờ thẩn ở vĩa hè, Nhân lại gần :

- Em Quế đứng làm gì đấy ?

- Đuổi ra thì đứng đây, chứ đây cũng chẳng cần vào.

Nhân lờ đi như không biết :

- Chà tôi đói quá, em sang bên hiệu kia ăn với tôi nhá?

Quế chau mày ngay mả :

- Thôi đừng có mầu. Có đi nốc thì đi nốc đi, đây không đói.

Nhân vẫn ngọt-ngào :

- Không, tôi mời thực đấy mà. Em thấy người ta cứ hay lừa-dối em, thành ra em cứ tưởng tôi cũng thế. Không, tôi mời em thật đấy mà. Tôi không như người ta lừa dối các em đâu.

Quê đâm ngay một cái vào bụng Nhân.

- Lại gạ, nói cho biết, đây khó gạ lắm nhé : đây già «do» lắm nhé !

Nhân cứ một niềm ôn tồn :

- Em đừng nghi oan cho tôi thế. Tôi đi hát có ngủ lại bao giờ đâu.

- Thế sao anh lại mời tôi ?

- Tôi quý em thì tôi mời.

- Tôi không cần ai quý. Tôi đã hiểu cái quý của các anh rồi !

- Lại chưa. Không thích cho người ta quý. Chỉ thích cho người ta ghét hay sao ?

- Phải rồi ! ghét lại được yên thân.

Câu đau sót ấy làm cho Nhân nao cả ruột :

97 | Bóng Hạnh Phúc Tập 1

- Nhưng đối với tôi thì khác. Tôi vẫn quý mà em vẫn được yên thân như thường.

Rồi Nhân lấy chiếc par-dessus ở lưng khoác lên cho Quế :

- Giời thế này, em mặc phong phanh như thế, không lạnh ư, Đi, em đi ăn với tôi.

Sự kiên nhẫn của cái ông khách mỗi câu là một câu tử tế làm cho Quế đổi giọng :

- Nói đùa đấy, cảm ơn anh. Em vừa mới ăn phở rồi.

- Em khinh tôi, em nói dối thế.

- Không em nói thật, em có một hào, ăn mất năm xu, còn năm xu đây. Em lại khinh anh thì còn trời đất nào.

- Thôi thế em vào trong này, không ở đây lạnh lắm. Thôi, lúc này bạn tôi nóng, em cũng đừng để ý.

Nhân kéo Quế cho lên ngồi cạnh, rồi bảo mọi người :

- Đây là con gái tôi, tôi cấm không ông nào được trêu-chọc đấy.

Chàng lại dùng những câu ôn tồn để hỏi truyện Quế. Quế ngồi ngẫm một lúc, rồi bỗng kéo tay Nhân :

- Từ giờ con gọi ba bằng ba. Nhưng ba trẻ lắm, ba ạ.

Nhân tủm tủm cười :

- Tôi ba chị ở cái lòng, chứ đâu ở cái tuổi.

* * *

Nhân định bụng mời trả cả ba người bạn một châu, rồi chàng không đi hát nữa. Đến đi hát ở Khâm thiên, Vạn-thái, chàng còn không thích hưởng hồ là ở Cầu giấy.

Song người định thế, nhưng lòng trời lại định khác.

Nhà Hoành ở cùng ngõ với Nhân. Nhân mặc quần áo xong ngồi chờ Hoành. Hoành sang đem một người nữa sang.

Đây là em tôi tên là Trạ. Nó mới đi làm ở Tuyên-Quang về. Xin ông thương tôi, nể thầy tôi mà coi nó như em, có điều gì không phải ông dạy bảo cho.

Trạ thì Nhân đã biết, chàng thường được nghe cụ bá Dần than thở luôn về cái đời chơi bồi lêu lổng của Trạ. Làm sở nào cũng bị đuổi vì tính ham chơi, và đã vài lần tiêu tiền hết, cụ bá Dần phải đem tiền đến bồi thường mới khỏi tù. Tính ăn liều, chơi liều, đã năm ba phen đi hát năm va-li.

Nhân bắt tay, nhìn Trụ một cách dò-hỏi, rồi tự nghĩ «mình cứ tử tế thì rồi người ta khắc phải hoán-cải lại». Chàng đưa thuốc lá mời và bảo :

- Thế nhân tiện, ông đi hát với chúng tôi.

Trụ nghe răng cười rồi ba-hoa ngay :

- Quan anh đã cho đi, em xin vâng ngay. Cái gì chứ cái đi hát thì em «nhậu» lắm.

Nhân tùm tùm cười. Chẳng những chàng không thấy khó chịu, chàng lại cũng thương Trụ. Chàng tự bảo : «con người này đã để cho nhân dục thắng tâm-linh đây, phải kiên nhẫn thì mới có thể làm cho y biết cái nhàm của y».

Bây giờ rồi, năm anh em đến Cầu-giấy thì nhà nào cũng có khách cả, duy còn có nhà số một.

Trước khi vào, Tri Quang đã chắc lưỡi :

- Sớm thế này mà đã có hát cả ! Con Gấm, chủ cái nhà này, có tiếng là làm bộ. Hát đây, không thích một tí nào.

Nhân kéo tay bạn vào :

- Ô, anh em mình vui với nhau, cần gì họ. Họ làm bộ, mặc họ. Chả nhẽ đã lên đến đây rồi lại trở về. Chú mà cũng còn để ý đến những cái nhỏ nhen ấy hay sao ?

Cô chủ lúc ấy còn ở nhà trong, chỉ có hai con em chạy ra. Nhân bắt đầu đánh một dấu hỏi. Tri-Quang lắc đầu, Nhân biết rằng cô chủ không có đây.

Nhân đang lấy lại tiền lẻ của anh xe thì nghe đằng sau mình có tiếng nói :

- Đã lâu lắm, hôm nay mới lại thấy ông Tri-Quang đến hát dùm cho nhà em.

Cái tiếng lanh lảnh và trong làm cho Nhân bụng bảo dạ «à, cái tiếng sang qua». Chàng quay lại thì vừa lúc Gấm cũng đang nhìn chàng. Bốn mắt gặp nhau trong một khắc. Rồi Nhân cười :

- Ông Tri-Quang là khách quen, còn tôi đây là khách lạ, nên bà chủ không thèm hỏi.

Gấm cười một cái cười kín-đáo để trả lời cái cười tùm của Nhân :

- Thừa ngài, trước lạ rồi thì sau quen, em đã chào ngài rồi.

Nhân nhìn Gấm thấy có một phong-thái khác hẳn chị em. Chàng nhận luôn thấy rằng con em nhà này ngoan ngoãn và lễ phép, chứ không sỗ-sàng và láo lếu như các con em nhà khác. Điều ấy đem ngay đến cho chàng một thiện-cảm với cô chủ còn trẻ măng.

Gấm thuộc vào hạng người mà người ta không thể gọi là đẹp, người ta chỉ có thể cho là xinh. Nhưng cái nó hấp dẫn người ta không phải ở cái bề ngoài, mà bởi một sức mạnh bí-mật không biết phát-xuất từ đâu, có lẽ cái sức mạnh ấy là cái duyên thâm.

Có nhiều người đàn-bà khi ta lại gần họ, ta thấy có một cảm-giác như được nghỉ-ngoi, được khoan-khoái. Gấm thuộc vào hạng đàn-bà ấy.

Một cái mũi dọc dừa nhỏ thôi nhưng rất xinh, rất đều nhìn xuống hai làn môi mỏng, đường rõ ràng, có những nét kiệt-tạc. Khi nàng cười cả cái vành môi trên lại cong đều như một cánh cung để lộ một hàm răng đen nhánh hơi to và khắp khềnh, thứ khắp khềnh mỹ thuật nó đem lại cả cái duyên cho cái mồm chứ không phải thứ khắp khềnh nó phá-hủy tất cả những cái đẹp của nụ cười.

Một cái cằm hơi nhọn, có những đường thoai-thoải chạy xuống một cái cổ cao nó ăn với cái thân hình dong-dỏng.

Một cái trán vừa phải, nhưng vuông vắn úp xuống đôi con mắt hơi nhỏ, nhưng sáng ngời. Thoạt mới nhìn thấy nàng, Nhân đã bảo ngay với bạn :

- Ô một cái mũi Hy-lạp, một sắc đẹp Hy-lạp.

Câu ấy có chỗ đúng vì nàng tuy không đẹp, nhưng có những đường, những nét điều hòa tương-đối ăn ý với nhau. Toàn-thể có một sự tế-nhị chứ không thô kịch như phần nhiều người có những cái mũi cái mồm, con mắt hay cái trán bất thành hình và chẳng ăn nhập vào đâu cả. Không, nàng không phải là một đồ vật mà bác thợ chỉ mới đeo sớ; một bàn tay bí-mật đã chuốt, đã bào, đã gọt vì một mục đích mỹ-thuật.

Cái mà Nhân đề-ý nhất ở nàng là những bàn tay bàn chân nhỏ nhắn, đều đặn, những thứ mà chín mươi chín phần trăm gái giang-hồ không có.

Nước da nàng không trắng, hơi đen, một thứ đen của con người khỏe mạnh, cái thứ đen ròn nó làm cho người đàn-bà đậm đà và mặn mà.

Thoạt mới nhìn thì có vẻ lạnh lùng. Có lẽ vì cái lạnh lùng này mà nhiều người nhầm hiểu cho là làm bộ. Nhưng đến khi nàng cười nói, thì cái lạnh lùng ấy biến đi, cái hồn bên trong như đã phát lộ ra ở câu cười tiếng

nói, đem đến cho người chung quanh một âm-áp dễ chịu.

Thấy nàng ăn nói có từ tốn, và thứ nhất thấy ai nói xỏ xiên, nàng cũng chỉ lặng thinh không dùng những câu xỏ xiên để đáp lại, Nhân tự nhủ :

- Con người này biết tự-trọng chứ không phải làm bộ, bạn ta xét làm đây thôi.

Kịp đến khi ngồi hát, Nhân lại nhận thêm thấy rằng dáng điệu rất chỉnh, và cử-chỉ có một vẻ nhàn nhã. Hát không hay lắm, gọi là được, nhưng giọng có một vẻ tình tứ kín đáo.

Nàng thấy Nhân biết nghe hát, nàng trở hết tài, người kếp, cha nàng, cũng thế. Hai người đều gắng-gỏi, hình như sung sướng rằng có người biết thưởng thức cho tài mình.

Cái không khí nhà hát lúc nầy ồn-ào, nhưng bây giờ, vì sự chú ý của ba người, bỗng trở nên nghiêm trang. Người ta không nghe một tiếng động.

Khi Nhân thôi trống, Gấm buông phách thì Tri Quang bảo ngay :

- Ô, sao hôm nay chị Gấm hát hay hơn trước nhiều ?

- Thừa ông, em hát thì bao giờ cũng thế, có cái khác là người biết nghe hay không biết nghe mà thôi. Người biết nghe thì em phải hát hết giọng, còn như không thì em chỉ đọc xuôi. Hơi đâu mà vất vả, bởi người ta cũng chẳng biết đến cho mình.

Nàng nói xong gửi cho Nhân một cái nhìn cảm ơn và có nghĩa ca tụng.

Tri-Quang gõ tay xuống bàn :

- Chị nói thế nghĩa là trước kia chúng tôi không biết nghe mà bây giờ anh chúng tôi mới là người biết nghe chứ gì.

Gấm vẫn chẳng rời loạn :

- Em thiết-tưởng điều đó thì chính các ông biết hơn ai hết, hà tăng các ông phải hỏi em.

Khi thấy gọi bàn đèn, Gấm, lúc ấy, ngồi cạnh Nhân liền hỏi chàng :

- Ông cũng hút thuốc phiện đấy ư ?

Không hiểu lúc ấy, Nhân nghĩ-ngợi thế nào, chàng liền giả nhời :

- Vâng, tôi hút, hút nhiều.

Rồi trái với mọi lần, chỉ tiêm cho bạn, lần này chàng hút, hút nhiều thật. Gấm cũng ngồi ở bàn đèn, nhưng không đụng chạm vào ai cả, mà có ai tìm cách để đụng chạm vào nàng, thì nàng lại lễ phép ngồi ra xa. Hoàn cảnh thấy cái thái độ ấy của nàng, khó chịu, cà khía ngay :

- Lúc nãy chị bảo nếu quan-viên không biết nghe, chị không hát hết sức, thế ra quan viên mất tiền đến hát cho chị, chị lại khinh người ta à ?

Gấm vẫn ung dung :

- Thì các ông tính đối với những quan-viên chỉ đi hát bằng tay và bằng mồm, chứ không đi hát bằng mắt và bằng tai thì em biết làm thế nào ? - Đây thì ông đã biết quan-viên Cầu Giấy từ lúc vào cho đến lúc ra chuyên nhau đánh trống ngũ-liên luôn tay, ông bảo em bắt hết hỏi làm sao được. Mà cho dù có muốn cũng không thể.

Khản giọng thì hát làm sao được nữa. Thì muốn cho không khản giọng, em phải hát ăn bớt để chiều quan viên mãi. Em vì quan viên mà như thế đấy. Chứ như các ông lâu lâu nghe một khổ, em có dám gian-dối đâu.

Nhân lừ mắt cho Hoàn bảo thôi đừng hạc sách nàng nữa, rồi hỏi :

- Chị bao nhiêu tuổi mà ăn nói đĩnh đạc như bà cụ thế?

- Thừa ông, em mười tám.

- Mười tám mà nhớn quá nhỉ ?

Gắm cười :

- Em giống như ông anh.

Thường và Trạ vỗ tay ;

- Đã giống má với anh tôi thì chị nhân-tình với anh tôi đi.

Gắm then úp hai tay lên mặt, Thường gỡ tay nàng ra :

- Nay tôi hỏi thật chị, giá bây giờ anh tôi muốn nhân tình với chị thì chị nghĩ thế nào ?

Gấm không giả nhời cái câu thường-tình của cô đầu «em chỉ sợ em không có phúc» hay «nếu thế thì hân hạnh cho em lắm». Nàng nhìn kỹ Nhân lúc ấy đang nằm tiêm thuốc, rồi bảo Thường :

- Quái, sao từ trước đến nay, em không thấy sợ ông quan-viên nào, mà em lại sợ sợ cái ông này. Em nói thật đấy.

Rồi quay sang hai con em lúc ấy đang ngồi ở sau lưng nàng :

- Thôi cô Thuận, với cô Chúc, ông ấy có thương nhận làm con nuôi thì bằng lòng đi, không thiệt đâu.

- Thì chúng em đã gọi bằng ba từ lúc nãy kia rồi.

Hoành vỗ vào đùi Gấm :

- Thế còn chị thì gọi anh tôi bằng chồng đi.

Gấm lại then, lại úp hai tay vào mặt, cúi gằm đầu xuống.

Nhân hút xong điếu thuốc đặt tẩu :

- Chị bảo chị sợ tôi. Tôi làm sao mà chị sợ ? Có phải trông tôi dữ lắm không ?

- Không. Có phải ông dữ đâu. Nhưng em sợ vì em... thấy sợ.

Trụ từ lúc này chạy loăng quăng hết nhà nọ đến nhà kia bây giờ mới trở về, nghe câu truyện liền gầm và rú lên :

- Anh tôi là hổ sắp ăn thịt chị bây giờ đây !

Thường hỏi Trụ :

- Mà đi những đâu về đây «hươu sao» ?

Ấy thế là từ đây thành tên, rồi cả phố Cầu-Giấy, chị em đều gọi Trụ là anh «hươu sao».

Nói của đáng tội Trụ cũng «hươu sao» thật, không chịu ngồi đâu, đứng đâu yên đến năm phút bao giờ.

Câu truyện giữa Gấm và Nhân vì thế nên bị đứt quãng, nhưng hai người đã bắt đầu nhìn nhau bằng những cái nhìn nặng và dài hơn trước.

Sau khi Trụ lại đi, đem sự ồn ào đi rồi, Nhân mới bảo Gấm :

- Một người cô đâu như chị, nên chịu khó học ít bài thơ mới, ít bài đường thi rồi thì trong những lúc này, ngâm cho chúng tôi nghe có phải tăng giá trị lên bao

hiều không ? Tôi thấy ở Khâm Thiên, Vạn-Thái, nhiều người tài sắc kém chị mà sở dĩ được quan viên yêu quý và năng đến hát là vì biết ngâm thơ như thế.

- Nhưng ở đây có quan-viên nào biết thưởng thức ?

- Ô, mình đi hát thì mình cũng phải hy vọng gặp được những người tài hoa, sao chị cứ lấy nê rằng ở đây không có người biết chơi mà không chịu học. Ngày nay chưa có người biết thưởng thức, nhưng ngày khác có người biết thưởng-thức đến, biết đâu ? Chỉ sợ mình không có vốn, chỉ sợ mình không có tài, chứ không nên sợ không có người biết cho.

- Nhưng có ai biết mà bảo em ? Ông làm ơn dạy em nhé.

- Tôi xin sẵn lòng.

Rồi Nhân đọc cho Tri-Quang chép ba bài Thanh-bình-diệu, một bài Tương-tiến-tửu, cùng bốn bài thơ mới đưa cho Gấm. Nhân lại giảng nghĩa cả các bài thơ cho nàng rõ.

Giảng rồi, Nhân bảo Gấm nhìn vào đây mà ngâm cho chàng nghe thì Gấm liền thoái thác :

- Xin ông cho em khát đến hôm khác. Có học thuộc, ngâm không vấp thì mới có thể hay được.

Trái với mọi lần, đến mười hai giờ Nhân cũng chưa muốn về. Chàng vui nói truyện với Gấm, chàng nấn ná đến một giờ. Rồi thấy đói, chàng rủ mọi người và Gấm đi ăn. Gấm nhất định từ chối :

- Em không quen ăn đêm, thôi để hai con gái ông đi với ông. Thế là đủ rồi.

Khi cả bọn đã ra khỏi cửa, Gấm còn gọi Thuận và Chúc dặn với :

- Ấy hai cô phải giữ đờng cho ba cô về đấy.

Chúc nói với Nhân :

- Có lẽ chị con «cảm» ba rồi đấy. Xưa nay chị con không ngồi bàn đèn với ai, hôm nay ngồi với ba, con rất lấy làm lạ.

...

Nhân vừa hỏi vừa cười.

- Không khi nào. Thường chỉ có chị em con tiếp khách thôi. Mọi lần, khách vào, chị con hát xong buông phách là vào nhà trong, hôm nay chị con lạ quá. Chị con

«cảm» ba đây, ba ạ.

Đêm ấy, Nhân ngủ lại. Thấy Gấm để nguyên áo dài vào giường, Nhân liền bảo :

- Tôi không phải là người... khiêm nhã đâu.

...

Vâng, em biết... ông lắm, nên em mới... chứ em...

Nàng chাম câu bằng một cái thở dài, rồi đứng giậy cởi áo ngoài.

Khi hai người đã nằm gần nhau ở trong chăn, Nhân mới bảo :

- Mấy bài thơ, tôi viết cho em, em cố mà học thuộc đi nhé, có lẽ rồi tôi đến hát đây luôn.

Gấm ngần-ngừ, rồi quay mặt vào phía Nhân, nắm lấy bàn tay chàng :

- Điều này, em thú thật với anh, anh đừng cười em nhé. Lúc nãy, trước mặt các anh ấy, em không dám nói là vì em sợ xấu hổ. Em không biết chữ đâu.

Nhân không thể ngờ một người linh lợi, ăn nói phải chăng và hoạt-bát như thế lại không biết chữ.

- Thế sao em biết anh, mà đối với anh một cách biệt-nhơn như thế ?

- Em có biết anh là ai đâu. En chỉ nghe thấy chị Quế bên số năm nói có một ông quan viên tử tế lắm, đi hát với ông Tri-Qiang, rồi nhận cô đầu là con nuôi. Hôm nay, đến đây, em biết ngay là anh.

- Tại làm sao em lại biết ?

- Trông dáng thì em biết chứ.

- Dáng anh nó thế nào ?

Gắm úp mặt vào bàn tay Nhân không giả nhời. Cái mà nó làm cho Nhân thích Gắm là một vẻ thẹn-thò tự nhiên mà chàng ít thấy ở trong đám giang hồ. Ai chê nàng, hay ai hỏi nàng điều gì không giả nhời được thì nàng thường lấy tay úp mặt cười rồi la : «úi à, úi à». Những lúc ấy, Nhân thấy có một vẻ ngây thơ đáng yêu lạ.

Cái điều mà Gốm thú với chàng đem đến cho chàng một sướng-khoái. Chàng tự nhủ : «con bé này có cảm mình thì là cảm cái thằng người của mình, chứ không như nhiều cô khác cảm mình chỉ vì danh vọng hay tiền tài của mình.»

Chàng dùng bàn tay xoa khẽ vào má Gấm :

- Em ra hát từ bao giờ ?

- Em ấy à ? Em biết hát đã lâu. Nhà em vốn nghề xướng-hát bao nhiêu đời rồi. Mười một mười hai, em đã đi hát các cửa đình. Ngoài mùa cấy hái thì em đi hát.

- Vì làm ruộng mà da em ngăm ngăm đen ?

- Vâng, trước nhỏ em cũng trắng, trắng lắm nhưng anh tính đi cấy hái thì lấy đâu mà trắng như người ở tỉnh được.

Thế độ này, em còn cấy hái nữa không ?

- Không, em thôi làm ruộng đã hai năm nay rồi. Nhà em ở Phú Mỹ gần đây. Vì tháng ba ngày tám không có việc, thầy em mới bàn mở cái nhà hát, chứ thường thì nhà em vẫn là nhà làm ruộng.

Nhân nhận thấy ở Gấm một ngay thẳng và một thành-thật mà chàng không thấy ở gái giang hồ khác. Chàng thấy không có sự mâu-mè, và chàng thấy không có thể đem chữ giang hồ mà ghép cho nàng được. Nghề nghiệp nhà người ta, người ta theo cơ mà.

Ừ có lẽ vì thế mà anh thấy ở trong cái nhà hát này, em không sầm-sửa và trang hoàng như những nhà hát khác.

Tạm bợ thì cần gì.

Gắm thờ dài, rồi nói ngay những sự thực nó đánh thẳng vào tấm lòng đầy tình-cảm của Nhân :

- Không phải thế đâu. Em cũng muốn sắm lăm, muốn trang-hoàng cho cái nhà hát nó có vẻ một chút, nhưng thầy em là người cò bạc, có đồng nào thua hết. Bây giờ, hiện còn nợ nhiều lăm, em giả bao nhiêu rồi mà cũng chưa hết. Nhưng tình cha con thì anh bảo biết làm thế nào. Chả nhẽ mình có tiền mà lại để cho người ta réo róc cha mình.

- Thế sao em không khuyên can thầy em đi ?

- Thì em đã nói hết mặ, hết nhạ, nhưng thầy em đã quen tính rồi, em lạy van thế nào cũng chỉ được vài ngày, rồi đâu lại vào đấy.

- Nhưng ở đây có đông hát không ?

- Đông lăm. Không có ngày nào là nhà em không có hát. Có ngày hai ba châu. Mỗi tháng kiếm hơn trăm bạc. Nhà em lại ăn tiêu không mấy, gạo gánh ở nhà quê ra. Mỗi tháng chỉ độ ba mươi đồng thôi. Ấy thế, mà chẳng tháng nào thừa một đồng xu. Nhiều khi người có nợ họ đến réo, em cứ sượng ê cả mặt.

Nhân kéo tay Gấm đặt lên ngực mình :

- Người ta mỗi người có một cái cảnh khổ em ạ. Mình cứ ăn ở hết bốn phận của mình đến đâu hay đấy. Đừng có than-phiền.

- Em có than-phiền đâu. Thấy anh hỏi tại làm sao không sắm sửa cho cái nhà hát, em nói truyện để anh nghe đấy thôi. Anh hiểu đời, chắc cũng không khinh cái nghèo của nhà em chứ nhiều người thấy em nghèo, họ bĩ thử đáo-đề.

- Anh cảm ơn em vì đã nói thực cho anh nghe. Để rồi anh liệu lên hát luôn giúp em.

Cái giọng thật-thà khiến Nhân không thể cho là một câu mâu mè :

- Em nói có phải mong cho anh đến hát đâu. Mà em cũng không hiểu tại sao em lại nói truyện cửa, truyện nhà em với anh như thế ? Ở phố đây đông hát lắm, anh chẳng hát thì cũng có người khác hát. Có lâu lâu, anh lên đây một lần hát cho vui thì có. Hôm nay, các anh hát thì các chị ấy sướng lắm, vì chẳng ai «quấy dào» cả, chẳng ai hoạnh học gì. Lúc này, chị Chúc chị ấy về bảo em : «ba tôi hiền lắm, đi sang ăn, ba tôi chiều chúng tôi lắm, muốn gọi gì thì tùy ý» có thể không ?

- Thì thương họ.

- Tại làm sao, anh đối với các chị ấy lại tử tế thế ? Các chị ở bên số năm và số 10 cũng bảo với em thế, và các chị ấy đều gọi anh bằng ba. Mà em xem chừng như các chị quý trọng anh như ba thật đấy. Tại làm sao anh lại tử tế thế hở anh ?

Nhân cười :

- Nào tôi biết ? Tôi thế bởi vì cái tính tôi nó thế. Bản chất tôi hiền lành...

- Không, anh không hiền lành. Cái tính anh phải ghê-gớm lắm, anh nhìn ai thấy khiếp-khiếp là ấy, có lẽ vì anh biết điều, có lẽ vì anh thương người.

- Tôi cũng không hiểu. Nhưng tôi thấy không muốn làm cho ai đau đớn cả. Tôi muốn cho ai cũng được vui-vẻ đối với tôi.

Bên ngoài, tiếng Trạ hét om sòm. Nhân ở bên trong hét :

- Thôi ngủ đi cho người ta ngủ !

Gầm sẽ lấy tay đặt lên môi Nhân :

- Mặc kệ người ta. Người ta đi hát chỉ có để... nhảm-nhí thế. Người ta có như anh đâu. À, anh Tri-Quang yêu chị Chi phải không ?

- Yêu lắm, yêu ghê-gớm.

- Sao em biết ?

- Cô Đức ban nãy nói truyện với em. Cô ấy bảo : «chị Chi nể lời ba tôi mà ừ hữ thế, chứ chị ấy chỉ thích tiền thôi, chị ấy chê anh Tri-Quang nghèo». Tội nghiệp anh Tri-Quang nhỉ ?

- Tôi cũng hiểu thế, Nhưng vì thấy bạn tôi yêu quá, nên tôi phải miễa-cưỡng nói giúp. Chứ tôi xem ra nước lã, ao bèo đênh đoảng lắm. Đáng tiếc. Giời sinh ra chị Chi cho một tâm hồn kém quá, không cảm thông nỗi ái tình. Chỉ đáng hương, chứ không đáng trách.

- Không, xét ra thì đồng tiền cũng cần thật, em cứ xem cái gia-cảnh nhà em thì em đủ rõ, nhưng...

- Nhưng làm sao ?

Gắm úp mặt vào ngực Nhân

- Thôi chả nói nữa.

Nhân về, cả ngày hôm sau thấy bâng-khuâng. Óc không muốn, mà lòng cứ bắt nhớ đến Gấm. Rồi nhìn gian nhà cô-quạnh, không hề tư-tưởng vận động ra sao, chàng bỗng phác nên ở trong đầu một cảnh gia đình có một người vợ ngoan ngoãn, thật-thà và dản dị như Gấm.

Chàng bỗng thấy gian nhà trở nên ấm-cúng. Chàng tưởng tượng ôm một người đàn-bà như thế vào trong lòng cũng có một cái gì hay hay nhưng chàng không chịu tự thú với mình là đã yêu. Và có lẽ chàng cũng chưa biết rằng mình đã yêu.

Giời nhá-nhem, gió đêm bắt đầu ném cái giá buốt vào nhà thì Tri Quang và Thường đến chơi.

Nhân hỏi ngay bạn :

- Này chú, chị Gấm chị ấy đã có nhiều nhân tình chưa?
- Nghề cô đầu quan viên thì tránh làm sao cho khỏi. Nhưng tôi chưa thấy có tiếng-tăm gì. Có lẽ chị ấy kín.
- Thế thì có lẽ con gái tôi nó bảo chị ấy không tiếp khách, đúng thật đấy ?
- Có thể lắm. Bởi chính ra cô đầu hát có quyền không tiếp khách, phương chi chị ấy lại là chủ, yêu ai thì tiếp

người ấy, không thôi.

Nhân cười, sung-sướng :

- Thế hôm qua chị ấy nằm với tôi, nghĩa là chị ấy yêu tôi ?

- Cái đó thì hình như chắc chắn. Bởi tôi cũng có nhiều lần đến hát nhà chị ấy, không thấy chị ấy đối với người nào như đối với anh bao giờ. Nói theo lối nhà văn, thì tôi thấy hình như ở trong mắt chị ấy, có một cái gì sáng lên. Mà chẳng yêu một người như anh thì yêu ai ? Chị ấy chắc đã có đọc sách của anh ?

Nhân phá lên cười :

- Nó không biết một chữ nào !

Tri-Quang không tin :

- Một người như thế, không biết chữ, không có thể ! Chị ấy chắc có đọc nhiều sách rồi.

- Không biết một chữ a thì làm sao mà đọc ? Tôi nói mà chú không thể tin được tôi ư ?

- Thế thì đúng. Nhưng thế thì kỳ nhỉ ? Chắc anh cũng thích chị ấy nên tối qua, anh mới ngủ lại.

- Có lẽ vì tôi đã chán cái hào nhoáng phần hoa nên tôi trông thấy nó quê mùa mộc-mạc tôi thích. Nhưng đêm qua tôi chỉ đối với cô ta như với một người bạn giai thoại. Tính tôi không bao giờ... yêu một người đàn bà nếu người đàn bà ấy, không... bằng lòng.

- Chắc là anh không... muốn đấy chứ, sao chị ấy không bằng lòng.

- Cái bằng lòng hay không thì tôi chưa biết nhưng tự tôi, tôi thấy không nỡ, thấy nể nể làm sao.

- Ấy đúng như cái hồi tôi bắt đầu yêu Chi đấy. Chỉ thấy có một cái gì sáo-sục ở trong tim.

...

Nghe thấy Tri-Quang nói đúng trạng-thái của mình, Nhân thấy nao nao. Chàng tự hỏi : «ô hay, mình yêu thật ?» Rồi chàng lại tự giả nhời «mà yêu thì yêu, chứ có sao». Chàng phải tự thú với mình rằng Gám đã làm mình nghĩ ngợi nhiều quá, chứ không như đối với những gái mà chàng đã bỏ tiền ra để tìm lấy cái vui trong ít lâu. Chàng nhớ lại thì ngày hôm nay, chàng đã nghĩ đến Gám năm lần. Đối với một nhà văn bừa bộn những công việc, thế là nhiều lắm rồi.

Chàng đang ngẫm nghĩ về những điều uẩn của lòng thì Thường nhìn ra ngoài giới nói một mình :

- Gớm hôm nay tối và rét, trông ra ngoài kinh cả người.

Câu ấy làm gợi lên ở lòng Nhân một cái gì như nhớ. Chàng tưởng tượng giá đến nhà Gấm thì có lẽ không rét nữa. Chàng nhìn những tập bản thảo của nhà in vừa đưa lại rồi bảo Thường và Tri Quang :

- Hai ông lên trên sổ một hát trước đi. Tôi bận chữa bài độ mười giờ mới lên được. Giá lúc ấy, ông bảo con gái tôi nó đi một cái xe xuống đón tôi thì càng hay.

Thường và Tri-Quang đang trong thời tuổi trẻ thích chơi bằng lòng ngay.

- Các ông nhớ sang gọi Trạ «hươu sao» nữa, nó phá phách, nhưng chúng ta nghiêm quá, đi hát một mình không vui.

Chín giờ rưỡi, Nhân chữa gần xong tập bài thì Chúc đến.

- Gớm, cải ngô nhà ba sâu quá và tối quá. Nhưng con không sợ.

Nhân đứng giậy, hôn một cái hôn lên trán Chúc, rồi kéo ghế cho Chúc ngồi gần mình :

- Kìa ba bảo con đến mười giờ con hãy xuống cơ mà, sao con xuống sớm thế ?

- Tại Chị con cứ dục. Cả ngày hôm nay, chị con và chúng con chỉ nói chuyện về ba.

- Thảo nào ba nóng ruột. Thôi con ngồi yên đây để cho ba chữa xong bài đã. Công-việc trước, chơi-bời sau.

Mười giờ kém năm thì Nhân chữa xong. Chàng ném bút khoan khoái :

- Để ba phải đi thay quần áo đã chứ ?

- Thôi ba cứ mặc áo ngủ thế này, rồi khoác pardessus cũng được. Thay quần áo thì lâu chị con mong.

- Ai lại thế. Nhưng mong thật hay mong bốn đây ?

Chúc thề độc ngay :

- Con có nói dối ba, con chết năm nay mười chín tuổi đầu !

Nhân đặt tay lên vai Chúc, rồi nhìn vào mặt :

- Từ giờ ba không bằng lòng con thê như thế. Đàn bà còn sinh đẻ không nên thê.

- Nhưng ba không tin con.

Chúc đi lấy giày, lấy áo cho Nhân như một đứa con gái thật.

Khi bắt đầu ra đi, Nhân khoác pardessus lên vai cho Chúc :

- Con mặc phong-phanh như thế này không rét à ? Áo len trong con đâu ?

- Con vội vàng quên cả mặc áo len.

Nhân hiểu sự nói dối ấy. Chúc không mặc bởi vì Chúc không có.

- Để hôm nào, ba ra Hano, ba mua cho con một cái áo len khác.

- Không, thê ra ba cho con áo à ?

Nhân lặng im, lòng thương Chúc lại tăng thêm. Khi xe hai người vừa đỗ ở trước cửa nhà thì Gấm đã tươi cười chạy ra, nhưng vừa trông thấy Nhân, lại vội chạy vào gọi Thuận rồi-rít :

- Kìa, ba mày đã lên kìa ra mà đón.

Thường liền nắm lấy nàng :

- Tại sao khi anh tôi chưa lên thì chị hỏi sẵn, hỏi đón, mà khi anh tôi lên, chị lại trốn chạy như thế ? Chắc anh tôi xấu chơi gì với chị phải không ?

Thấy Nhân vào gần đến nơi, Gám cuống quít.

- Kìa, ông Hai buông tôi ra ! Kìa.

Thường không buông, nắm tay Gám đặt vào tay Nhân:

- Tôi giao cho anh giữ thật chặt hộ tôi, nếu sông tôi bắt đền đấy.

Gám càng thẹn, cổ giằng ra. Nhân nắm tay nàng rồi cúi xuống nói sẽ vào tai :

- Ô, tại làm sao em phải trốn chạy ?

Nói to với Thường

- Giữ được người ở, chứ không ai giữ được người đi.

Thấy Gám không giằng ra để chạy, cả bọn đến nắm tay nhau vây thành một vòng tròn rồi xoay tít chung quanh.

- Anh tôi nói thầm có một câu gì mà chị Gấm đứng yên, thế nghĩa là chị ấy đã bằng lòng lấy anh tôi rồi. Thôi thì nhất định chúng ta phải làm lễ cưới cho anh chị ngày hôm nay.

Gấm cuống cuống không biết trốn vào đâu, né đầu ngay vào ngực Nhân. Nhân nhìn lại cử chỉ ấy là cả cái biểu-hiệu của sự che chở mà nàng đến tìm ở mình.

Chàng kéo đầu Gấm sát vào mình rồi cười bảo anh em :

- Thôi nhà tôi nó bằng lòng lấy tôi rồi. Các anh em buông ra không nhà tôi nó then.

Bọn anh em không buông :

- Tôi mới thấy sự bằng lòng ở mồm anh bao giờ chị ấy bảo bằng lòng lấy anh, thì chúng tôi mới thôi. Thế nào, chị Gấm, chị có bằng lòng lấy anh Nhân chúng tôi không ? Giả nhời ngay đi ?

Gấm rúc đầu vào nách Nhân vừa cười, vừa la :

- Úi kìa ! Úi kìa ! Ông Hai, ông Trụ, buông tôi ra !

- Ô ai nắm chị, có chị cứ rúc vào nách anh tôi. Thế nào có bằng lòng nói đi thì chúng tôi sẽ buông, không thì chúng tôi sẽ cứ đóng chuồng mãi thế này.

Bọn chị em ở nhà bên nghe tiếng âm âm, kéo cả đến. Gấm lại càng thẹn, toan lồng ra để chạy, nhưng bọn anh em giữ chắc quá, không sao phá được, nàng lại phải quay đầu trốn vào ngực Nhân.

Thuận đứng ngoài cười bảo :

- Các anh ấy không buông đầu. Thì chị cứ bảo bằng lòng lấy ba tôi đi đã sao.

Gấm khẽ ngừng đầu :

- Bằng lòng !

Rồi nàng lại rúc ngay vào nách Nhân.

Cả bọn buông rồi vỗ tay :

- Thế là thành vợ chồng rồi nhé. Không có phải là chuyện chơi đâu. Thôi bây giờ vợ hát chồng đánh trống đi xem nào.

Gấm toan ngồi xa Nhân để hát, nhưng cả bọn anh em không nghe.

- Bây giờ đã là vợ chồng rồi, phải ngồi liền nhau, chứ còn đâu là cô đầu, quan viên mà ngồi xa nhau được.

Gắm nhìn Nhân bằng một cái nhìn... e then rồi cầm cổ phách đứng giây.

- Nào thì ngồi.

Tri-Quang đứng xa ngắm mãi :

- Chà đẹp đôi quá.

Gắm tung cổ phách rồi gục đầu vào lòng Nhân.

- Cứ chế tôi, tôi không hát nữa bây giờ đây.

Khi ra bàn đèn, bọn anh em lại bắt Gắm ngồi cạnh Nhân. Gắm không sao cưỡng được phải ngồi. Thấy Nhân cầm lấy cái tiem, nàng liền hỏi :

- Anh có nghiện không ?

Nhân mỉm cười.

- Em đoán xem.

- Anh thì không thể nào nghiện. Nhưng thấy anh hút, em cứ ghê ghê.

- Việc gì đến em mà em ghê ?

Gắm ôm mặt quay đi. Trụ bẻ mặt Gắm quay lại.

- Thì vợ phải lo cho chồng. Nhưng chị đừng lo. Anh tôi hút chơi với chúng tôi vài điếu cho vui chứ anh tôi không bao giờ nghiện được đâu.

Trong khi ngồi bàn đèn, hai người chỉ nhìn nhau. Nhân thấy những cái nhìn ấy như bám vào quần áo mình, rồi chui qua da thịt rồi chạy vào làm sao động tim gan mình.

Chàng thấy người chàng bỗng trẻ lại như hồi hai mươi.

Lúc ấy, chàng mới trông rõ thấy lòng ruột của mình. Trái tim chàng lại thức giậy một lần nữa để hòa lại điệu đàn muôn thừa của yêu đương. Lần này, chàng thấy mạnh mẽ hơn mọi lần trước. Chàng cảm mơ hồ thấy rằng nếu lần này mà thất-vọng thì có lẽ trái tim chàng chết hẳn, chỉ còn tro lại cái lòng thương vô vị nữa mà thôi.

Truyện ở khay đèn đang vui và hai người đang đắm đuối nhìn nhau và yêu nhau mê mê bằng im-lặng thì cô Hảo ở nhà số ba chạy sang.

- Anh Trụ anh ấy bảo trong bọn các anh có người biết nhảy đầm phải không ? Nào ai biết nhảy thì nhảy một bài đi. Đã lâu lắm không được nhảy, cuồng căng quá.

Nhân ngồi nhòm dấy nhìn Gấm :

- Tôi nhảy nhé ?

Gấm gật đầu. Nhân vừa nhảy với Hảo vừa hát đẽ thay kèn. Sự Nhân đi ôm-ấp người khác như thế làm cho Gấm khó chịu. Nàng nhìn chằm chằm vào hai người rồi cười một cái cười khô sở bảo Tri-Quang :

- Bây giờ tôi mới được nhìn thấy người ta nhảy đầm đây, hay nhỉ ?

Đã yêu, Nhân nhìn nét mặt và nghe giọng nói của Gấm thấy khác, biết rằng nàng bực về chỗ mình không biết nhảy.

Đi thêm mấy bước nữa, chàng toan thôi, thì Hảo nắm lại :

- Ô hay, nhảy đang dẻo, sao lại thôi, nhảy một lúc nữa. Anh nhảy khá lắm.

Nhân nhìn Gấm rồi thoái thác.

- Sàn ở đây không trơn nhảy không thích, thôi.

Chàng trèo lên giường thì Gấm sẽ đặt tay vào đùi chàng như để cảm ơn. Rồi đến khi chàng đặt tay mình vào tay Gấm, thì Gấm bóp tay chàng thật chặt.

Đêm nay lạnh quá nhỉ ?

Nhân tuy nói thế, nhưng thấy trong mình nóng rực. Gấm cũng hiểu ý-nghĩa của câu nói ấy. Nàng nằm sát vào người Nhân.

- Em có thấy lạnh không ?

Gấm ôm chặt lấy Nhân không giả nhời. Cả hai lặng im, đê-mê một khoái cảm. Nhân nói trước, chàng hỏi cái câu hỏi muôn thừa của những kẻ yêu đương :

- Gấm, em có yêu anh không ?

Gấm không giả nhời, lặng-lẽ cầm bàn tay Nhân đặt lên mặt. Nhân cảm thấy một nẹp môi nóng hổi vờn trên gan bàn tay mình. Chàng quay đầu cho môi mình chạm vào mà Gấm :

- Em nên xét kỹ lòng em xem có thật yêu anh không chứ đừng nên làm cho anh đau khổ. Những hạng người như anh cầu là cầu một cái yêu tuyệt-đối. Em đừng nên giả nhời vội, em nên dò lòng em kỹ lưỡng đã.

Gấm ghì lấy Nhân.

- Ba ngày nữa, anh sẽ lên đây trước khi anh đi Thái-Bình diễn thuyết, em sẽ giả nhời anh. Từ nay đến ngày ấy, nhớ em, nhưng anh không hề lên được, vì đời anh

hiều công việc. Em xét nếu có yêu anh bằng cái tình chồng vợ, cái tình để lấy nhau thì bảo anh, chứ không thì xa nhau ngay đi từ bây giờ còn hơn. Đời anh nhiều thất vọng lắm rồi. Cái tình cô đầu quan-viên, bây giờ anh không thích nữa đâu. Sự nhân tình, nhân nghĩa nhảm nhí quá cho cái tuổi anh rồi. Anh năm nay đã ngoài ba mươi, anh muốn có một cái tổ ấm áp, chứ anh còn nhân tình, nhân nghĩa làm gì nữa. Em hiểu chưa ?

Hơi nóng của tiếng nói phào vào cổ Nhân :

- Em hiểu rồi. Em cũng không thích những sự nhân tình, nhân nghĩa nữa, ở chốn này, em đã hiểu nó là thế nào rồi.

- Vậy thì em phải xét lòng em cho kỹ, rồi giả nhời anh. Chứ em đừng nên vì châu xướng châu hát mà giả nhời gượng anh thì không nên. Cũng nên biết thế cho anh. Anh đối với em có cái gì là ra cô đầu, quan viên đâu. Anh thú thật rằng anh yêu em nhiều lắm. Nhưng nếu em không yêu anh cái tình chồng vợ, cái tình để lấy nhau thì em bảo thật anh. Thôi nhau, anh khổ mấy ngày, còn hơn là yêu nhau gượng để anh phải bao nhiêu đau đớn về sau này. Như thế là em phạm vào một tội ác lấy sự dối dối đối với một người đem lòng thành thực bày tỏ với mình.

Gắm vít cổ Nhân.

- Anh nên tin rằng không bao giờ em như thế đâu. Ba ngày nữa anh lên đây, em sẽ giả nhời. Nhưng cũng thế thôi.

Nhân kéo Gắm thật sát vào mình.

- Sao lại cũng thế ?

Gắm dơ môi cho Nhân hôn không giả nhời. Một cái hôn dài và lặng lẽ mà hai người như trút hồn cho nhau.

- Anh xa những ba ngày thì em nhớ quá. Chúng mình mới biết nhau.

- Phải can-đảm chứ. Em phải để cho anh có thì giờ viết bài diễn thuyết chứ. Nếu không hay người ta cười chết.

- Diễn thuyết là thế nào ?

- Là mình làm một bài gì, bàn về một việc gì rồi người ta họp đồng lại, mình nói cho người ta nghe.

- Thế thì cũng như anh vẫn thường nói truyện ở bàn đèn ấy à ?

Nhân phì cười :

- Cũng thế, nhưng mà long trọng hơn.

- À em vẫn nghe các anh ấy bảo anh là văn-sĩ và thi-sĩ, thế nghĩa là thế nào ?

- Thế nghĩa là anh làm những bài thơ và viết những quyển sách.

- Những bài thơ các anh ấy thường ngâm là của anh đấy à ?

- Ừ.

- Thế thì sách của anh phải hay nhỉ. Trời ơi, lúc này em muốn biết chữ quá để đọc.

- Không khó, chữ quốc ngữ chỉ học trong một tháng là đọc được, viết được, còn hiểu hết nghĩa thì lâu. Nhưng một người thông-minh như em thì chả mấy chốc, phương chi lại có cái lòng yêu anh nó khích thích. Để anh nhờ anh Tri-Quang, cứ trưa anh ấy đến đây dạy em nhé.

Gấm sung sướng :

- Vâng thế thì may mắn quá. Nhưng anh ạ gần Tết rồi, chỉ còn ngày mai nữa.

- Thì đề đến ra giêng.

Rồi cười :

- Người ta đã có thể đốt trong mười tám năm thì người ta cũng có thể đốt thêm một tháng nữa.

(Cuốn sau sẽ tiếp và hết)